

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KİTAPLARINDA
İKİLEMELERİN YAPI, İŞLEV VE ANLAM AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Leyla Nimet YABACI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KİTAPLARINDA
İKİLEMELERİN YAPI, İŞLEV VE ANLAM AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Leyla Nimet YABACI

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2020

TEŞEKKÜR

İlk olarak yüksek lisans öğrenimim boyunca ve gece gündüz demeden çalışmamın her satırında benden desteğini, bilgisini, tecrübelerini esirgemeyen, zorlandığım her anda yanımda olarak çalışmamı nihayatlendirmemi sağlayan çok kıymetli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Meltem EKTİ'ye, yüksek öğrenimimde ders aldığım tüm hocalarıma, son olarak da beni bugünlere getiren değerli annem ile babama ve beni her zaman destekleyen varlığından güç aldığım, el ele beraberce yürüdüğüm değerli eşime teşekkürlerimi sunmaktan onur ve gurur duyuyorum.

ÖZET

YABACI, Leyla Nimet. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kitaplarında İkilemelerin Yapı, İşlev ve Anlam Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020.

Bu araştırmanın temel amacı Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen B1 ve B2 düzeyi öğrencilerinin kaynak kitaplarında bulunan ikilemelerin dağılımını tespit edip bu ikilemeleri yapı, anlam ve işlev açısından sınıflayarak incelemektir.

Çalışmamızda aynı zamanda eğitim ve öğretim sürecinin temel unsurları olan materyallere de genel anlamda yer verilerek, bir materyalin hazırlanma sürecinde hedef grubun ve amacın ne kadar önemli olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde birçok materyal, araç ve gereç öğretici rehberliğinde kullanılmaktadır. Her materyal hedef davranışın öğrenci tarafından kazanılmasını sağlayacak kimi özelliklere sahiptir. Nitekim bu materyallerin dilin hızlı, kolay, doğru bir şekilde öğretilmesine katkıda bulunması elzemdir. Çalışmamızda işitsel, görsel ve basılı materyallere kısaca değinilerek çalışmamızın oluşmasına kaynaklık eden ders kitaplarının özelliklerine yer verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son kısmında ise ikilemeler tanıtılmıştır. İkilemeler ele alındığı ilk zamanlardan beri sihirli bir yapı olarak görülmüş ve oluşum süreci ile birlikte kendi içindeki kurallar merak konusu olmuştur. Dolayısıyla ikilemelerin birçok çalışmanın ana eksenini oluşturduğu söylenebilir. Bu çalışmada da Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin özellikle kalıplaşmış yapıları veya kültürel kavramları öğrenmede çektikleri zorluklar göz önünde bulundurularak kaynak kitaplarda yer etmiş ikilemeler incelenmiştir. İncelenen kitaplar sırasıyla Yedi İklim B1 ve B2 Ders Kitapları; Yeni Hitit B1 ve B2 Ders Kitapları; İstanbul TÖMER B1 ve B2 Ders Kitaplarıdır. Araştırmaya konu olan kitapların hem okuma metinleri hem alıştırmaları hem de dinleme metinleri incelenmiş, ikileme özelliği taşıyan sözcükler tespit edilmiş ve bunlar yapı, anlam ve işlev yönünden değerlendirilerek Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretimindeki önemi irdelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

İkilemeler, Ders Kitapları, İkilemede Yapı, İkilemede Anlam, İkilemede İşlev, Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretimi.

ABSTRACT

YABACI, Leyla Nimet. *Evaluation of Reduplications in Turkish as a Foreign Language Teaching Books in Terms of Structure, Function and Meaning*, Master's Thesis, Ankara, 2020.

The main purpose of this study is to distribute the reduplications in the resource books of B1 and B2 level students who learn Turkish as a foreign language and to classify these duplications as structure, task and function.

In our study, we also tried to draw attention to the importance of the target group and the purpose in the preparation process of a material by including the materials that are the basic elements of the education and training process in general. In teaching Turkish as a foreign language, many materials, tools and equipment are used under the guidance of the instructor. Each material has certain properties that will enable the student to acquire the target behavior. As a matter of fact, it is essential that these materials contribute to the fast, easy and correct teaching of the language. In our study, the features of the textbooks that are the source of our work are given by briefly mentioning the audio, visual and printed materials.

In the third and last part of our study, reduplications are introduced. reduplications have been seen as a magical structure since the first time they were dealt with, and the formation process and the rules within itself have been a matter of curiosity. Therefore, reduplications have formed the main axis of many studies. In this study, the reduplications that have been included in the source books were examined, especially considering the difficulties of those who learn Turkish as a foreign language, especially in learning stereotypes or cultural concepts. The analyzed books were, respectively, Yedi İklim B1 and B2 Textbooks; Yeni Hitit B1 and B2 Textbooks; Istanbul TÖMER B1 and B2 Textbooks. Both the reading texts, the exercises and the listening texts of the books subject to the study were examined and the ones with the feature of duplication were determined and evaluated in terms of structure, meaning and function.

Key Words

Reduplications, Textbooks, Structure in Reduplications, Meaning in Reduplications,
Function in Reduplications.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
PROBLEM DURUMU	2
ÇALIŞMANIN AMACI	2
ÇALIŞMANIN ÖNEMİ.....	3
VARSAYIMLAR.....	4
SINIRLILIKLAR	4
ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	4
1. BÖLÜM: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE	
MATERYALİN ÖNEMİ.....	5
1.1. MATERYALLERİN AMAÇ ODAKLI BELİRLENMESİNDE	
ROL OYNAYAN FAKTÖRLER	7
2. BÖLÜM: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE	
İKİLEMELER.....	9
2.1. İKİLEMELERE YÖNELİK TANIMLAMALAR	10
2.1.1. Türk Dilinde İkilemelerle İlgili Yapılmış Çalışmalar	12
2.1.2 Farklı Ülkelerde Yaşayan Türklerin Yaşadıkları Toplumdan	
Etkilenerek Oluşturdukları İkilemeler.....	17
2.2. İKİLEMELERİN YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI	

VE ÖNEMİ.....	18
2.2.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İkilemeler Konusunun Aktarımı	21
3. BÖLÜM: İKİLEMELERİN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE DERS KİTAPLARINA YANSIMASI VE ANALİZİ	23
3.1. İKİLEMELERİ TASNİF EDERKEN KULLANILACAK ŞABLONLAR	23
3.1.1. Yapı Bakımından İkilemeler	26
3.1.2. İşlev Bakımından İkilemeler	26
3.1.3. Anlam Bakımından İkilemeler	27
3.1.4. Oluşma Türü Farklı Olan İkilemeler	28
3.2. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ YEDİ İKLİM TÜRKÇE B1 KİTABINDA İKİLEMELER.....	28
3.2.1. Yedi İklim Türkçe B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti	29
3.3. İÜ TÖMER B1 DERS KİTABINDA İKİLEMELER	43
3.3.1. İÜ TÖMER B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti.....	43
3.4. YENİ HİTİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE B1 KİTABINDA İKİLEMELER	50
3.4.1. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti	50
3.5. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ YEDİ İKLİM TÜRKÇE B2 KİTABINDA İKİLEMELER.....	63
3.5.1. Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Yedi İklim B2 Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti	63
3.6. İÜ TÖMER B2 DERS KİTABINDA İKİLEMELER	77
3.6.1. İstanbul Üniversitesi TÖMER B2 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti	77
3.7. YENİ HİTİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE B1	

KİTABINDA İKİLEMELER	84
3.7.1. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti	84
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	106
EK 1. Etik Kurul İzni Muafiyeti Formu	109
EK 2. Orijinallik Raporu	110
EK 3. Turnitin Benzerlik İndeksi	111

KISALTMALAR DİZİNİ

ADOÇ: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı

Akt. : Aktaran

C. : Cilt

ed. : Editör

İÜ : İstanbul Üniversitesi

S. : Sayı

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

vd. : ve diğerleri

YDT: Yabancı Dil Olarak Türkçe

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Dale'nin Yaşantı Konisi	6
--	---

GİRİŞ

Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine göre ileri düzey şeklinde tanımlanan C1 seviyesine gelmiş Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin, dili kullanım süreçlerinde birtakım yapıları anlamakta güçlük çekmeye devam ettikleri görülmektedir. Yapılan çalışmalar, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yaşadıkları en büyük sorunlardan birinin yeni bir kültürle karşılaşmanın oluşturduğu stres olduğunu ortaya koymuştur (Aksu ve Fersun'dan Akt, Seymen ve Tok 2015, s.1190). Bu stresin nedenlerinden en belirgin olanı ise kendini ifade edememe ya da ifade edileni anlayamamadır. Özellikle, deyimler, mecazlar, kinayeler, kalıplaşmış sözler, yöresel kullanımlar vb. dil unsurları öğrenciler için çoğu zaman anlama ve kullanım güçlüklerine neden olmaktadır. Bunun nedeninin söz konusu öğelerin, kültürle doğrudan ilişkili ve kelimenin temel anlamından oldukça farklı anlamlar içermesi (Seymen ve Tok, 2015, s.1190) olduğu düşünülmektedir.

Türkçe veya diğer dillerde asıl amacın az sözle bir durumu, bir olguyu ya da bir duyguyu ifade edebilmek olduğu birçok çalışmada karşımıza çıkmaktadır. Bu nedendir ki iletişim sürecinde atasözleri, deyimler, yöresel ifadeler tercih edilir. Bunların diğer bir tercih sebebi de iletişim sürecindeki anlatıma güç katmalarıdır denilebilir.

İkileme de yüzyıllar boyu kalıplaşma eğilimiyle birlikte deyim içinde de bolca yer aldığından anlaşılabilmesi durumunda iletişimin sekteye uğramasına neden olabilir. Çift yönlü işleyen iletişim sürecinde anadil konuşmacılarının dahi karşılıklı olarak kullanılan ifadeleri, kavramları, terimleri anlayamadığı ve bu nedenle iletişimin sağlıklı işlemediği mümkün olabilmektedir. Bu durumla doğal olarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencide karşılaşabilir. Anadil konuşuru bunu yaşamış olduğu toplumsal çevrenin ve dili kullanım yoğunluğuyla birlikte Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen birisinden daha hızlı aşabilecekken, yabancı dil öğreniri bu eksikliğini özellikle de öğrenci, öğrendiği dili yaşadığı ülkede bulunmuyorsa materyaller ve öğretici desteğiyle tamamlamak durumundadır.

PROBLEM DURUMU

Giriş bölümünde ele aldığımız üzere kalıplaşmış ifadeler dilin gizil güçleridir. Gerek anlamada gerekse anlatmada bu gizil güçleri kullanmak dilin kullanımında geniş bir hareket alanı sağlamakta, anlatımı zenginleştirmektedir. İkilemeler de tanım itibarıyla “anlamı güçlendirmek ereğiyle aynı sözcüğün art arda yinelenmesi, anlamları birbirine yakın ya da karşıt olan ya da sesleri benzeşen sözcüklerin art arda kullanılması.” (TDK) olarak tanımlanmıştır. Elbette ki dilin temel kullanım düzeylerinde fazlaca olmasa da Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine göre bağımsız dil kullanım düzeylerinde yani B1 ve B2’de öğrencinin kalıplaşmış ifadeleri bazı deyimleri, kalıp ifadeleri anlaması ve kullanabilmesi gerekmektedir. Tabii ki kullanım ancak anlaşılabilir girdiyle mümkün olacaktır. İlgili çalışmada ikilemeler ve yinelemelerin kuruluş şekilleri hakkında bilgiler verilmiştir. Kuşkusuz bir dili öğretirken ve öğrenirken dilin anlatımını güçlendiren yanları belirginleştirilmelidir. Türkçeyi öğrenenlerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri bu yapılar dilin damıtılmış halini oluşturduğundan, sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi için öğrenen bu damıtılmış bilgiden haberdar olmalıdır. Ancak Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmek için yazılmış olan ders kitaplarında bu konunun yeterince işlenip işlenmediği konusunda bir geniş bir çalışmaya rastlanmamıştır. . Dolayısıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarından Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine göre hazırlanmış kitaplardan B1 ve B2 seviyesindeki kitaplarda geçen ikilemelerin yapı, anlam ve işlev açısından değerlendirilmesine ihtiyacı doğmuştur.

ÇALIŞMANIN AMACI

Çalışma özellikle Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazılı, basılı, görsel ve işitsel girdilerde yer alan ikilemeleri anlayabilmeleri, dilin doğal yapısı içerisinde kullanabilmeleri için bunların öğretim kitaplarında yer alması ve öğrenciler için farkındalık yaratması gerektiğine dikkat çekmektedir.

İkilemeler genellikle deyim atasözü gibi unsurlarla ortak değerlendirilmektedirler. Bu durumun nedeni ikilemelerin yeni kelimeler, kavramlar yaratmaya uygun olduğu kadar kalıplaşmaya da çok müsait bir yapısı olmasındandır. Bu nedenle ikilemeyi oluşturan sözcükler ikilemeden çıkarılamaz, fazladan sözcük eklenemez veya sözcüklerin yerleri değiştirilemez. İkilemeyi oluşturan sözcükler genellikle kendilerinden farklı bir kavrama

işaret edebilirler. Bu bağlamda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler sözcüklerin ayrı ayrı anlamını bilseler de ikilemenin anlamı farklılaşabileceği için anlama ve anlatmada sorun yaşamaları muhtemeldir. Öğrenme materyalleri hazırlanırken ikilemenin kendi doğasından kaynaklanan ses uyumlarına dikkat çekilebilir ve böylece ikilemeler okumada, yazmada ve konuşmada daha ayırt edilebilir bir konuma ulaştırılabilir.

Bu amaç doğrultusunda çalışma üç ayrı başlık altında toplanmıştır. Birinci bölüm dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan materyallerin genel bir perspektifle anlatımına ayrılmıştır. Çalışmada incelenecek olan materyaller ders kitapları olması nedeniyle ders kitaplarına da kısaca değinilerek Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında okutulan ders kitaplarına değinilmiştir. Ayrıca materyallerin amaç ve araç olarak nasıl kullanılması gerektiğine değinilmiştir. İkinci bölüm temelde incelemek istediğimiz ikilemeler bölümüdür. Bu bölümde ikilemelerin dilimizdeki mahiyeti, ikilemeler üzerine yapılmış çalışmalar, ikilemelerin oluşum şekilleri konuları ele alınmış üçüncü bölümde ise Yedi İklim, Yeni Hitit, İstanbul Üniversitesi TÖMER B1ve B2 kitaplarında yer alan ikilemeler tümce bazlı olarak çalışmaya taşıyıp ikilemelerin yapı, işlev ve anlam bakımından değerlendirmeleri yapılmıştır. Dördüncü ve son bölümde kitaplardaki ikilemelerin oluşum şekillerine, sayılarına, hangi tür metinlerde daha fazla kullanıldıklarına yapı, anlam ve işlev açısından yaklaşım gösterilerek, yer verilmiştir.

ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Sayısız ikileme yelpazesinden oluşan Yabancı Dil olarak Türkçe bu yönüyle de sayısız araştırmaya konu olduğu gibi ders materyallerinde de işlenmeyi beklemektedir. İkilemelerin ders kitaplarında daha geniş ve sistemli olarak yer alması durumunda Yabancı Dil olarak Türkçe öğrenenler özellikle Türk Edebiyatı, Türk tarihi gibi konulara ilgi duyanlar edebi eserleri okumaktan korkmayacaklardır. Özellikle yeni bir dil öğrenenlerin öğrendikleri dilin edebiyatıyla haşır neşir olmaları onların kültürü, dili üstbilişsel bir şekilde tanımalarını sağlayacaktır. Belki de bu yolla Türk şiirine olan ilgileri de artacaktır. Yine Yabancı Dil olarak Türkçe öğrenenlerin yakındıkları bir diğer konu ise ders kitaplarının Türkçenin günlük yaşamda kullanılan Türkçeden oldukça farklı olmasıdır. Bunun nedenlerinden biri de Türkçe konuşurlarının günlük hayatta kalıplaşmış ifadeleri alt kategori olarak da ikilemeleri daha çok kullanmalarıdır. Türkiye’de yaşayan,

okuyan, iş kuran insanların ülkeyle bütünleşmeleri için her detay, her ifade önemli olabilmektedir. Onların iletişim kabiliyetlerini artırmak onlar için de bizler için de birçok yarar sağlayacaktır. Kendini ifade etme ve anlama insanı biricik yapan bir nitelik olduğundan bu niteliği arttırmak insanlık için de yapılmış bir adım olacaktır.

VARSAYIMLAR

Bu araştırma Türkçe öğretmek için yazılmış olan ders kitaplarında ikilemelerin müstakil bir şekilde ve anadil konuşurlarının oluşturduğu kullanımlardaki nicelikte ele alınmadığını göstermek, bu durumun da yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için karışıklık ya da kimi iletişim sorunları yaratabileceğinden ikilemelerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de bütüncül bir şekilde yer almasını sağlamak ya da bu konuya asgari düzeyde de olsa dikkat çekebilmek amacıyla yazılmıştır.

SINIRLILIKLAR

1. Bu çalışmada Yedi İklim, Yeni Hitit, İstanbul Üniversitesi TÖMER B1ve B2 kitaplarında geçen ikilemeler incelenmiştir. Diğer Yabancı Dil olarak Türkçe kapsamında okutulan ders kitaplarına yer verilmemiştir.
2. Bilindiği üzere Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesine göre 6 dil kullanım düzeyi bulunmaktadır. Ancak çalışmanın odak noktası B1 ve B2 düzeyleri olduğundan A1- A2, C1-C2 düzeylerinde inceleme yapılmamıştır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada Yedi İklim, Yeni Hitit, İstanbul Üniversitesi TÖMER B1ve B2 kitaplarındaki ikilemeler betimsel tarama modeli ile saptanmıştır. İkilemeler tespit edilmeden önce hangi yapıların ikileme olduğu; daha önceki araştırmacıların ikilemelerin kurulumlarıyla ilgili belirledikleri ölçütler kullanılarak mezkur ölçütlerce ikileme olduğu kabul edilen yapılar seçilen Türkçe öğretim kitaplarında taranmıştır.

1. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE MATERYALİN ÖNEMİ

Yabancı dil öğretimi geçmişten günümüze uzanan bir alandır. Eskiden beri insanların ticaret, ekonomik ilişkiler, inanç, coğrafi konum, siyasi edebi, hukuki, askeri vb. birçok nedenle küçük ya da büyük ölçekte anadil dışındaki dilleri öğrenme zorunlulukları doğmuştur. Günümüzde ise teknolojik yenilikler, küreselleşme, dünya üzerinde iletişimi zorunlu kılan birçok mecra uzakları yakın etmiş ve bireysel olarak da insanların yeni bir dil öğrenmeye başlamaları için sayısız neden ortaya çıkmıştır. Artan talebe karşılık verebilmek, dil öğrenimini en kısa zamanda ve en kalıcı şekilde gerçekleştirebilmek için öğretimde yeni yaklaşımlar, yeni yöntemler ortaya çıkmış, kalıplar yıkılmış birçok bilim dalıyla bilgi alışverişi yapılarak öğretim süreci sistematikleştirilmeye çalışılmıştır. Her yaklaşım, her bakış açısı yeni bir öğretim enstrümanını ortaya çıkarmıştır. Bahsettiğimiz bu enstrümanlar hedef dili öğretmek için kullanılan dil malzemeleri yani materyallerdir.

Öğretim malzemeleri, öğrenme devam ederken öğreticinin farklı öğretim ortamlarında öğrenciye sunduğu araçlardır (Kaya, 2006, s.34). Günday (2015, s.205) “*Yabancı dil öğretiminde kullanılan araç ve malzemeler, uygulanırken teknolojiye ihtiyaç duyulmayan materyaller ve teknolojik araç ve materyaller olabileceği gibi klasik araç ve materyaller ve multimedya araç ve materyalleri biçiminde tasnif edilebilir.*” demiştir.

Materyal bir dilin kolay bir şekilde edinimini sağlayan her şey olabilir. Dilsel, işitsel, görsel, basılı olabileceği gibi devinimsel performans yoluyla da sunulabilir (Tomlinson, 2001, s.5). Buradan hareketle ders kitapları, pazen tahtalar, figüranlar klasik öğretim materyallerinin içinde gösterilirken; bilgisayar, taşınabilir telefon, internet ve videolar, sosyal ağlar, bloglar, forumlar, sohbet uygulamaları ve buna benzer uygulamalar çoklu ortam araç ve materyalleri arasında değerlendirilebilir. Yalın’a göre materyaller genel anlamda çoklu öğrenme ortamı sağlarlar, öğrencilerin bireysel gereksinimlerinin giderilmesine yardımcı olurlar, dikkat çekerler, hatırlamayı kolaylaştırırlar, soyut kavramları somut hale getirirler, zamandan tasarruf sağlarlar, güvenli gözlem yapma olanağı oluştururlar, değişik zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını

sağlarlar, tekraren kullanılabilirler, içeriği basitleştirip kavranmasını kolaylaştırırlar (Yalın, 2014, s.82-90).

Yalın'ın da ifadesinden anlaşılacağı üzere öğretmenin hedeflediği davranışın kazanılmasında ve yahut da öğrenilmesindeki dikkat çekme, ipucu verme, etkin katılımı sağlama, alıştırtma yaptırma ya da tekrar ettirme, geri besleme, düzeltme ve değerlendirme gibi temel safhaların değerlendirme sürecine dahil edilmesinde materyaller kilit rol oynamaktadır. Özellikle yabancı dil öğrenirleri için günlük yaşama yönelik örnekler, ders malzemeleri ve yaşantılar sunmak onlara hem bilişsel dil girdisi hem de günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri durumlar için benzetim sağlayabilir.

Maddi dünyada algılayabileceğimiz bütün nesnelere ya da unsurların materyalin kendisi olabileceğinden öğretim aşamasında materyalin ne olması ya da ne gibi özelliklere sahip olması gerektiği konusunda birçok değişken ortaya çıkmaktadır. Ancak genel anlamda önemli olan şeyin, materyalin öğrencinin her türlü duyusuna hitap etmesi gerektiği yönündedir. Öğrenme süreci etkinliklerine ilişkin Edgar Dale Yaşantı Konisi adını verdiği bir şema oluşturmuştur. Bu şemaya göre öğrenme işlemine giren duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazlaysa o kadar iyi öğreniriz ve öğrenmelerimiz o oranda kalıcı olur (Akt. Bağdatlı, 2010, s.121-140).

Şekil 1: Edgar Dale Yaşantı Konisi

Koniden de anlaşılacağı üzere en iyi öğrendiğimiz şeyler aslında kendi kendimize edindiğimiz şeylerdir. Başkaları tarafından aktarılan bilgiler yaşantı konisinin üst

tarafarında yer almaktadır. Model ve numunelerle edinilen yaşantılar, dramatizasyonla edinilen yaşantılar ve doğrudan doğruya maksatlı yaşantılar bu koninin en alt kısmında yer almıştır. Öğrenmenin somuttan soyuta doğru gerçekleşmesi ise öğretim ilke ve yöntemleri içerisinde yer alan yine öğrenmeyi kolaylaştıran ve kalıcı hale getiren durumlardandır (Şimşek, 2003, s.350). Buradan hareketle aslında materyalin de içeriksel anlamda bireyin kendi edinimini ve öğrenimini gerçekleştirebileceği nitelikte de olması gerektiğine vurgu yapılabilir.

Sonuç olarak ders malzemeleri öğrenmeyi kalıcı duruma getirmenin yanı sıra öğrencinin materyalde anlatım ve anlamada kolaylaştırıcı rol oynadığı için hedeflere erişmede ve öğrenimin kalıcı olmasında önemli rol oynamaktadır (Yılmaz ve Mahiroğlu, 2004, s.104). İlgili çalışmada malzeme olarak ders kitapları ve bu bağlam içerisinde tekrar vurgulamak gerekirse, materyallerde motivasyonu artırıcı ve öz öğrenmeyi sağlayıcı konu olan ikilemeler ve bunların işleniş şekli uygulama kısmında incelenmeye alınmıştır.

Ancak inceleme aşamasına geçmeden önce materyallerdeki amaç ve araç ilişkisine, öğretici veya öğrenci açısından rollerine değinmek yerinde olacaktır.

1.1. MATERYALLERİN ARAÇ VE AMAÇ ODAKLI BELİRLENMESİNDE ROL OYNAYAN FAKTÖRLER

Geçmişten günümüze yabancı dilin en etkili şekilde nasıl öğrenilebileceği ile ilgili deneyler ve gözlemler bulunmaktadır. Bu tecrübeler ışığında ve tecrübeye tecrübe katarak yeni yollar açılmaya, yeni sorunlar tespit edilmeye ve bu sorunlara çözümlerin bulunması için çalışmalar yapılmış halen de yapılmaktadır. Bu yüzdendir ki dil öğretiminde baskın ya da en doğru diyebileceğimiz bir öğretim metodu bulunmamaktadır. Her öğretim yaklaşımının kendine ait güçlü ve zayıf yönleri bulunabilmektedir. Bu bağlamda bir standarda ulaşmak için çeşitli uygulamalar ve atılımlar yapılmıştır. Avrupa Ortak Başvuru Metni de bu ihtiyaca cevap vermek için oluşturulmuştur. Avrupa ülkelerinde dil öğretim programları, program yönergelerini, sınav ve ders kitapları gibi çeşitli konularda yapılan çalışmalara rehber olmak için ortak bir çerçeve sunmuştur. Böylece yabancı dil öğrenenlerin neleri bilmeleri gerektiğini, hangi bilgi ve becerilerini geliştirmeleri gerektiğini geniş bir şekilde açıklarken yabancı dil öğrenenlerin dil bazındaki ilerlemelerini, öğrenmenin tüm safhalarında ve hayat boyu

öğrenme şiarıyla ölçülmesini sağlayan dil yeterlilik düzeylerini de açıklamıştır. (Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: MEB :1).

Ancak materyallerin hem araç hem de amaç olarak belirlenmesinde rol oynayan anahtar kelimeler, öğretici, öğrenici, nasıl ve niçin sorularıdır denilebilir. Bu amaçlar doğrultusunda ve niçin sorusunun cevabı verildikten sonra hedef gruba uygun bir aracın belirlenmesi ve hem aracın nasıl kullanılacağı hem de niçin sorusuna verilen cevabın nasıl aktarılabilceği konusu çözümlenmelidir.

Cunningsworth bu durumu ders kitapları açısından değerlendirmiş ve ders kitabı oluştururken öncelikle amacın ve yaklaşımların, düzenlenme biçiminin, dilsel içeriğin, becerilerin, konuların ve bunların işleniş şeklinin, metodolojinin, öğretmeni yönlendiriş şeklinin vb. önemini vurgulamıştır (Cunningsworth, 1995, s.3-4). Çünkü bu bağlamda kitaplar avantaja ya da dezavantaja dönüşebilmektedir.

Türkiye’de de Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de birçok ders kitabı oluşturulmuştur. Ülkemizde eğitim öğretim faaliyetlerinin birçoğu ders kitapları üzerinden gerçekleşmektedir. Kullanılan kitaplar arasında seçim yapma ise oldukça zordur. Bu seçimi etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Genel anlamda şu kitaplar sayılabilir:

Akyüz, K. (1965). Yabancılar için Türkçe Dersleri: Konuşma, Okuma. Ankara: AÜ Yayınları.

Aytaç, H. Ve Önen, M. A. (1969) Yabancılar için Açıklamalı Uygulamalı Türkçe. Ankara.

Can, K. (1981) Yabancılar için Türkçe- İngilizce Açıklamalı Türkçe Dersleri. Ankara: ODTÜ Yayınları.

GAZİ TÖMER. Yabancılar İçin Türkçe 1. Ankara

GAZİ TÖMER. Yabancılar İçin Türkçe 2. Ankara

GAZİ TÖMER. Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi. Ankara.

GENCAN, T. N. (1985). Yabancı Uyruklu Öğrenciler için Türkçe Öğreniyorum. İstanbul.

HENGİRMEN, M. ve KOÇ, N. (1982). Türkçe Öğreniyoruz. Ankara.

KOÇ, N. (1994). Yabancılar İçin Türkçe Dilbilgisi, Güzel Türkçeyi Öğreniyorum I-III., Öğrenci Kitabı. İstanbul: İnkılap Yayınları.

ÖZBAY, M. ve TEMİZYÜREK, F. (2003). “Güneş” Türkçe Öğreniyoruz. Ankara: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Yayınları.

SAMİ, S. (1979). Yabancılara Türkçe Dersleri Kitapları. İstanbul.

SEBÜKTEKİN, H. (1997). Turkish for Foreigners, Yabancılar İçin Türkçe 1-2. İstanbul: Boğaziçi Üniv. Yayınları.

TÖMER. Hitit Türkçe Öğretim Seti. Ankara.

ZÜLFİKAR, H. (1980). Yabancılar İçin Türkçe Dilbilgisi. Ankara: Ankara Üniv. Türkçe Kursu Yayınları. (Biçer,2012, s.127-128).

İlgili çalışmada bu kitaplardan Yedi İklim, Yeni Hitit, İstanbul Üniversitesi TÖMER B1 ve B2 değerlendirmeye alınmıştır.

2. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE İKİLEMELER

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin söz varlığını genişletmek, onlara yeni ifade yolları göstermek en az dil bilgisi, okuma, yazma ve dinleme becerilerini geliştirmek kadar önemlidir. Nitekim saydığımız bu becerilerin gelişmesi için öğrencilerin düzeylerinin gerektirdiği söz varlığının hacmi ve niteliği önemlidir. Göçer (2009) “*Sözcükler insan zihninin isteğe bağlı olarak ürettiği yapay göstergelerdir. İnsanoğlu bu yapay göstergeler sayesinde dış dünyanın ayrıştırılarak içselleştirilmesini, algılanmasını ve anlamlandırılmasını gerçekleştirebilmektedir.*” cümlesiyle sözcüklerin insan zihninde nasıl bir kapı araladığını, dünyayı algılayışımızın kelimelerle mümkün kılındığını anlatmıştır. Bu bağlamda dildeki her ifadenin, her kavramın bazen bir nidanın bile anlatmada büyük işlevi bulunmaktadır. Öyle ki bir duyusu, düşüncüyü anlatmak için sözcük dağarcığından hisleri karşılayan en doğru sözcük ya da karşılık bulunmaya çalışılır. Bu insanın kendisini ifade etme isteğinin bir yansımasıdır. Tüm dillerde olduğu gibi Türkçede de ortak bir zihin ürünü olarak atasözleri, deyimler, kalıp sözler ve

ikilemeler gibi birçok yapı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın ana eksenini oluşturan ikilemeler Türk dilinin konuşulduğu her yerde kullanılmaktadır. İkilemeler Türkiye Türkçesinde de sıklıkla kullanılmaktadır. Bu nedenle ikilemeler sadece anadil öğreniminde değil YDT öğreniminde de önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. YDT öğrenenleri düşüncelerini birebir yansıtmayan anlatımlardansa düşüncelerine ayna tutacak, meramlarını, arzu ve beklentilerini en güzel şekilde aktarabilecekleri biçimlerden olan ikilemelerle tanıştırmak gerekmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan materyaller de ister özgün, ister uyarlanmış ister özellikle dil öğretimi için hazırlanmış olsun ikileme dediğimiz bu öğeleri az ya da çok barındıracaktır. Bu çalışma Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeyi hedefleyen kurumların kullandıkları materyallerden olan ders kitaplarının ikilemelere ne kadar yer verdiğini saptamak amacıyla yapılmıştır.

2.1. İKİLEMELERE YÖNELİK TANIMLAMALAR

İnsanoğlu varoluşundan bu yana kendini anlatma, anlaşma iletişim kurma gayesinde dir. Bunu kimi zaman sanat ve edebiyatla yapsa da temel olarak iletişim kurduğu ve en çok kullandığı yol dildir. Kendisini eksiksiz ifade edebilmek için her nesneye, her duyguya neredeyse her duruma uygun sözcük üretme güdüsü tam da insanoğlunun kendisini en iyi şekilde anlatma ihtiyacının bir ürünüdür. İnsanoğlu kimi zaman da yaratmış olduğu kelimeleri daha da güçlü kılmak için başkaca yollar bulmuştur. Bizim dilimizde geçerli olan bu yollardan biri ikilemelerdir. Nitekim Göktürkler döneminde yazılan Köktürk ya da Orhon Yazıtları adıyla da bilinen Türk dilinin ilk yazılı belgeleri olan ve bingü taşlar üzerine neşredilmiş olan abidelerde de ikileme örneklerine rastlanmaktadır. Orhon abidelerinde geçen “açlığı tokluğu bilmezsin: ben kendim hükümdar olduğumda her yere gitmiş olan halk, öle yite, yayan yapıldak dönüp geldi” (Tekin, 1988, s.27-28). Görüldüğü üzere 8. Yüzyıldan günümüze dilimizde pek çok değişim olsa da ikilemeler o günden bugüne kadar getirdiğimiz bir dil unsurudur. Dildeki her yapının zenginliğinden bir şey kaybettirmeden devam ettirilmesi üzerinde çalışmak, kullanmak ile mümkündür. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde ikilemelerle ilgili bilgiler verilir, ikilemelerle ilgili yapılmış tanımlamalar üzerinde durulacaktır.

Hatiboğlu "*Türkiye Türkçesinde ikileme türleri o kadar çok kullanılır ki hemen hemen her yazıda ve konuşmada birine ya da birkaçına rastlanır.*" (Hatiboğlu,1981, s.62) diyerek ikilemenin Türkçede ne kadar çok kullanıldığını bugüne uzanan yapıtında belirtmiştir.

Hatiboğlu ikilemeyi anlatım gücünü artırmak ve anlamı pekiştirmek, kavramı zengin hale getirmek maksadıyla aynı, zıt, benzer iki sözcüğün yan yana kullanılması olarak tanımlarken İngilizcede "*reduplication dual*" Osmanlı Türkçesinde "*atf-ı tefsiri*" Almandada "*Verdoppelung,Zwiillingformen, Hendiadyoin*" terimleriyle karşılandığını belirtmiştir.

İkilemeyi Vardar (2002, s.119) anlama güç kazandırmak için bir birim ya da seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda kullanma; Korkmaz (1992,s. 82) aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki ya da daha çok kelimenin tek bir sözcükmüş gibi anlam göstermek amacıyla yan yana gelmesi; Aksan (2001) bir sözcüğün ya da yansımali bir birimin tamamı ya da bir kısmının yinelenmesi veya sözcüğün anlam bakımından bağlantılı olabileceği başka bir sözcükle beraber kullanılmasıyla oluşturulan anlam biçimi olarak tanımlamışlardır.

Alkaya ise dili kelimelerle birlikte atasözleri deyimler, kalıp sözler, terimler ve ikilemeler ve anlatımdaki çeşitli kalıpların meydana getirdiğini, Türkçenin tüm lehçelerinde dikkate değer sıklıkta görülen ikilemelerin yapı, anlam ve sözdizimi açısından mühim bir yere sahip olduğunu belirtmiş ve ikilemelerin bir dilde bulunan önemli unsurlar arasında saymıştır (Alkaya, 2008, s.337). Karahan (2012, s.60) ise ikilemeyi *tekrar grubu* olarak isimlendirmiş "*bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubu*" olarak nitelendirmiştir. Ergin *Türk Dil Bilgisi* adlı eserinde ikilemeleri "*tekrarlar*" olarak adlandırmış ve "*aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime grupları*" olarak betimlemiş, tekrarı meydana getiren iki kelimenin tekrara katılımının tamamen eşit olduğuna, her sözcüğün kendi vurgusunu aldığına işaret etmiştir (Ergin, 2012, s.377). Banguoğlu ikilemeleri "*zaman içinde şekilce kalıplaşmış ve anlamca farklılaşmış olarak dilin kelime çekimi ve kelime yapımı vasıtaları*" olarak tanımlarken ikilemelerin kapsadıkları anlamı sağlamaştırma, renklendirme, betimleme ve çoğaltma gibi işlevleri olduğunu belirtmiştir (Banguoğlu, 1974,s.349).

2.1.1. Türk Dilinde İkilemelerle İlgili Yapılmış Çalışmalar

İkileme kavramını Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için öneminden bahsederken aynı zamanda ikilemenin Türk dilinde nasıl ortaya çıktığıyla ilgili görüşlere değinmek faydalı olacaktır. İkilemelerin dilde nasıl tezahür ettiğiyle ilgili birçok görüş bulunmakta ve bu görüşler birçok çalışmaya kaynaklık etmiştir. Şinasi Tekin ikilemelerin Eski Uygurcada kullanım sıklığının nedenini ikilemedeki ikinci ögenin birinci ögeyi açıklama işlevinde kullanılması olarak açıklamıştır. Bu durumu da Mani ve Budist rahiplerin Uygurlar arasında dinlerini yayarken insanlara bilmedikleri yeni kavramları ya da yabancı kelimeleri öğretmek için önce bilinmeyen kelimenin söylenmesi ardından da Türkçe karşılığının söylenmesiyle art arda sıralanmış ikileme dediğimiz yapının oluştuğu şeklinde açıklamıştır. Bununla birlikte aynı durumun Anadolu'da Selçuklu döneminde de vuku bulabileceğini söylemiştir.(Tekin'den Akt. Dilek, 2004, s.84). Bu yüzden Maniheist ve Budist Uygurların dili diğer Türk devleti ve topluluklarından bu anlamda daha çok etkilenmiştir. Tekin'in ortaya koyduğu düşünceye paralel bir savı da Karayetava ortaya koymuştur. Karatayeva makalesinde Orhon Yazıtlarında dahi yer alan alıntı sözlerden bahsetmiştir. Çin'le derin siyasi ilişkileri bulunan Türklerin ekonomik ve kültürel ortaklıklar ve Türk Kağanlığını yöneten Cangar Kimin- Han halkını her bakımdan Çin kültürünün etkisine açık hale getirmiş dolayısıyla Türk Dili de bu durumdan etkilenmiştir. Alıntı sözlerden oluşan ikilemeler büyük çoğunlukla eş anlamlıdır (Karatayeva, 1969, s.91).

İkilemelerle ilgili ilk çalışmayı Karl Foy yapmıştır. Foy ikilemeleri saha, anlam, hece sayısı, sözcük sırası ve dilbilgisi yönünden inceleyerek ikilemeyi oluşturan kuralları açıklamaya çalışmıştır (Foy'dan Akt. Çoraklı, 2001, s.53). Foy bu çalışmasında ana baba ikilemesi üzerinde durmuştur. Bu çalışmasında ünsüzle başlayan sözcüğün her zaman ikinci unsur olarak kullanıldığını keşfetmiştir.

Aşçı, modern dilbilimi temel alınırca ikilemelerle alakalı çalışmaların 1899 yılına kadar gittiğini belirtmektedir. İşaret ettiğimiz tarihte Karl Foy'un "Studien Zur Osmanischen Syntax" adlı çalışması bulunmaktadır. Türkiye'de ise ilk çalışma Saadet Çağatay'a aittir. Çağatay 'Uygurcada Hendiadyoinler' isimli çalışmasında ikilemeleri anlatmak için hendiadyoinler terimini kullanmıştır (Çağatay'dan Akt.Aşçı, 2014, s.226). İkilemeleri

isim, sıfat, fiil gibi sınıflarına ayıran Ahmet Cevdet Emre'nin çalışması ise 1945 yılında yayımlanmıştır (Emre'den Akt.Aşçı, 2014, s.226).

Osman Nedim Tuna da 1949 yılında yayımladığı *Türkçede Tekrarlar* adlı eserinde ikilemeleri tekrarlar olarak nitelendirmiştir. Tekrarların Türk dilinde 7-8 yüzyıllık bir gelişmeyle gürbüzleşip güzelleşerek Türkiye Türkçesinde önemli bir yer tuttuğunu ve çalışmaya değer olduğunu belirterek çalışmasını *İsim ve Sıfatlarda Tekrarlar; Zarflarda Tekrarlar ve Fiillerden Yapılma Tekrar Şekilleri* olarak üçe ayırmıştır (Tuna, 1949, s.430-446).

Modern dilbilim çalışmalarından çok önce Kaşgarlı Mahmut XI. Yüzyılda Türkçedeki ikilemeleri incelemiş ve “ Bilinmelidir ki Oğuzların dili incedir, Türklerin biri asıl ve kök öbürüsü takıntı olmak üzere çift olarak kullandıkları her bir ismin ve fiilin Oğuzlar takıntı olanını kullanırlar.” diyerek ikilemelerle ilgili ilk saptamayı yapmıştır (Hatiboğlu,1981, s.10).

Ağakay *İkizlemeler Üzerine* adlı makalesinde her ne kadar ikilemeler aynı kelimenin tekrarıyla teşkil edilen bir yapı olsa da art arda tekrar edilen bir kelimenin, her tekrarında sözdizimsel açıdan ayrı bir işlevde kullanıldığında oluşan sözcük grubunun ikileme sayılamayacağına dikkat çekmiştir. Bununla beraber tamlama durumunda ve tamlayan ile tamlanan kelimeler aynı dahi olsa bunun ikileme sayılamayacağını da vurgulamıştır. Tekrarların ikileme kapsamına alınabilmeleri içinse bu yapının tamamının farklı ya da yeni bir değer üstlenmesi gerektiğini yarı yarıya örneğinde olduğu gibi tekrar edilen yarı kelimelerinin farklı bir söz diziminde olmadığını, “Elmalar yarı yarıya çürüdü.” demenin “Elmaların yarısı çürüdü.” demekten farklı ve daha dikkat çekici bir anlamı olduğunu söylemiştir. Bu teespite göre örneğin “Oradan oraya savruldu yapraklar.” tümcesinde *ora* sözcüğü iki kez kullanılmıştır ancak sözcüğün aldığı ekler farklı olduğundan bu tümcedeki *ora* sözcüğü iki kez art arda kullanılmış olsa da *oradan oraya* söz dizilimi ikileme olarak kabul edilmeyecektir. Ağakay aynı adlı eserinde ikilemelerle ilgili çeşitli sınıflandırmalar yapmıştır. İkilemelerin 1 Sıfatlardan, 2. Adlardan, 3. Zarflardan, 4. Tümleçlerden, 5. Yansımalarından, 6. Nida ve ilgeçlerden, 7. Eylem ve çekimlenmiş eylemlerden meydana gelebileceğini bunlara ek olarak yönelme ve çıkma ekleriyle ve soru eki olan “mi“ edatı ve “de” bağlacıyla oluşturulan şekillerden bahsetmiş ve bu başlıkları örneklendirmiştir (Ağakay, 1953). Ağakay ikilemeler üzerine yaptığı diğer bir

eseri olan *Türkçede Kelime Koşmaları* adlı eserinde Osmanlı Türkçesinde *atf-ı tefsiri* adı verilen ve (-u, -ü) edatıyla birbirine bağlanan kelimelerin söz sanatı yapmak maksadıyla birbirine bağlandığını belirtir. Aynı durumun Batı dillerinde (*hendiyoin*, yani iki kelimeyle bir kelime anlatma) de bulunduğunu söyler. Ancak Türkçedeki ikilemelerin yeni bir kavramdan bahsetmek ya da bilinen bir kavrama farklı bir renk vermek maksadıyla oluşturulduğundan Batı dillerinde yer alan yapılardan farklı olduğunu belirtir. Koşuk olarak adlandırdığı ikilemelerin kuruluşundaki kuralları ise 1. Azdan çoğa: *az çok, bir iki*. 2. Önceki kavramdan sonraki kavrama: *bir iki*. 3. Bir işin ilk aşamasından sonraki aşamasına sıralanmasıyla: *dur otur, derme çatma*. 4. Temel kavramdan yardımcı kavrama: *anası danası, canla başla*. 4. Yakıştırma olan sözcük sonda kullanılır: *yırtık pırtık, eski püskü*. 5. Olumlu-olumsuz iki sözcüğün olumlusu başa geçer: *yerli yersiz, ister istemez*. Beş maddeden oluşturulan bu tasnifler bir mantıkla oluşturulmuştur, bu mantığa uygunluk göstermeyen ikilemeleri ise hece sayısı, ünlü veya ünsüz ile başlamaları, vokallerin niteliği gibi ayırt edici özelliklerle açıklamaya çalışmıştır. İkilemelerde var olan sözdizimsel görünümlerden bahsetmek gerekirse 1. Aynı hece sayısına sahip olmayan ikilemelerden az heceli olan başa gelir: *kılık kıyafet, çul çaput*. 2. Kelimeler eşit hece sayısına sahipse ünlü ile başlayan başa gelir: *abuk sabuk, abur cubur*. 3. Eşit heceli düz yuvarlak ünlüler geniş yuvarlaklarda; geniş yuvarlaklar dar yuvarlaklardan önce gelir: *zar zor, cart curt, sayıp dökmek* vb. Ağakay bu eserde ikilemelerin cümle içinde kullanıldıklarında cümleye pekiştirme, genişletme, kutuplaştırma, ikirciklilik, tekleştirme anlamları kattığına kısaca değinmiş anlamsal olarak incelediğinde de yedi başlık oluşturmuştur. Bunlar: 1. Eş anlamlı sözcüklerle oluşturulanlar 2. Yakın anlamlı sözcüklerle oluşturulanlar 3. Karşıt anlamlı sözcüklerle oluşturulanlar, 4. Anlamca ilişkili sözcüklerle oluşturulanlar, 5. Anlamca ilişkisiz sözcüklerle oluşturulanlar, 6. Kelimelerden biri anlamsız olanlar, 7. Her iki kelimesi de anlamsız olanlardır (Ağakay,1954). Görüldüğü gibi Ağakay hem mantık hem fonetik hem de anlamsal olarak ikilemeleri tasnif etmeye çalışmıştır.

Türkiye’de ikilemelerin sınıflandırılması ile ilgili belli başlı çalışmalardan olan *Türk Dilinde İkileme*’nin yazarı olan Vecihe Hatipoğlu aynı adlı kitabında ikilemelerin genel özelliklerini tanıtmış, ikilemeleri sözcük yapısı, sözcük türü, yapı ve kuruluş, İşlev, anlam bakımından incelemiş, ikilemelerin Orhun Yazıtları, Uygur Türkçesi ve Türkiye Türkçesindeki örneklerine yer vermiştir. Hatiboğlu ikilemelerin ahenk oluşturan ritmik

yapısı nedeniyle konuşmada yer aldığı konuşmayı şiirselleştirdiğini belirtmiştir. Hatiboğlu bu eserinde Sultan Veled, Yunus Emre, Fuzuli, Baki, Nedim, Tevfik Fikret, Yahya Kemal Beyatlı gibi birçok şairin şiirlerinde geçen ikilemelere yer vermiştir. Hatiboğlu bu eserinde deyimlerde geçen ikilemelerin üzerinde durarak ikilemelerin deyimlerde etkinliğini ve anlatımda kolaylık sağladığını bu nedenle ikilemelerin deyimlerde sıklıkla karşımıza çıktığını örneklerle ele almıştır. Hatiboğlu ardından da A'dan Z'ye oluşturduğu bir ikileme sözlüğüne yer vermiştir (Hatiboğlu,1981).

İkilemelerin kapsamını belirlerken hangi unsurların ikileme olduğu hangilerinin olmadığıyla ilgili bir dizi düşünce bulunmaktadır. Erdem ikilemelerin yineleme ve diğer tekrarlı ifadelerden ayrıldığını göstermek için bazı hususları sıralamıştır. Bunlar iki kelimenin aynı anlamı ifade eder duruma gelmesi; ikilemenin oluşması için yüzyıllar gerekmesi; din ve kültür değişimiyle ikilemenin ortaya çıkması için uygun koşullar ortaya çıkması; ikilemeyi oluşturan her sözcüğün tümceye dahil olduğunda aynı işlevi görmesi; ikilemeyi oluşturan sözcüklerin aynı ekleri almasıdır Erdem aynı eserinde pekiştirme amacıyla kelimeye üstünlük derecesi katan(-p,-m,-s) harfleri kullanılarak kelimenin bir kısmının tekrarıyla oluşturulan *sarı- sapsarı, kara-kapkara* gibi yapıları iki sözcüğün beraberce oluşturduğu bir yapı olarak değil, içerikleri güçlendirmek amacıyla ortaya çıkan olarak ele almıştır (Erdem,2005: 189-225). Bu nedenle çalışmamızda yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarındaki bu yapılar incelemeye dahil edilmemiştir. Aynı şekilde Ağakay'ın belirlediği ölçütlere göre de aynı ekleri almayan ikileme benzeri yapılar *baş başa, kol kola, omuz omuz* gibi yapılar çalışmamızda ikileme olarak saptanıp incelenen gruba dahil edilmemiştir.

Çoraklı ikilemelerin genel özelliklerinden bahsederken kalıplaşma özelliğini vurgulamaktadır. Bu görüş Erdem'in "ikilemelerin oluşması için yüzyıllar geçmesi gerektiği" düşüncesiyle örtüşmektedir. Belirli kavramların dilde yer edinebilmeleri için hem toplum tarafından sürekli kullanımına hem de zamana ihtiyacı vardır. Çünkü kalıplaşma uzun bir zaman diliminde gerçekleşir. Kalıplaşma ise ikilemeyi meydana getiren sözcüklerin olduğu gibi kullanılmasıdır. İkilemede yer alan kelimelerin yer değiştiremeyeceğini (yırtık pırtık-pırtık yırtık), aynı zamanda bazı kelimelerin yalnız başlarına kullanılamayacağını (yırtık pırtık elbise-pırtık elbise), sözcükler arasında birlikte kullanılmayı gerektiren gizli bir bağ olduğunu, bu bağın bozulması durumunda kalıplaşmanın bozulacağını belirtmektedir. Çoraklı ikilemenin dayandığı bir başka

unsuru ise ses benzerliği olarak açıklamaktadır. İkilemelerin kurulumunda ses benzerliğinin önemli olduğunu, bunun bir ahenk yarattığını bu nedenle birbirini çağrıştıran kelimelerin beraber kullanıldığını belirtir. Çoraklı ele aldığı diğer bir yapı olan m’li ikilemelerin ise Türkçeye özgü bir yapı olduğunu ileri sürmüştür (Çoraklı, 2001, s.54-56).

Gökdayı ise kalıplaşmayla ilgili olarak kalıplaşmış birimlerin sözlü ve yazılı iletişimde bulunanlar için söz varlığının kullanım açısından zor olmayan ve cazip unsurları olduğunu belirtmiştir (Gökdayı, 2008). Karababa ise kalıplaşmanın tüm dillerde meydana gelen bir olgu olduğunu, özellikle Türkçedeki kalıp ifadelerin öğrencilerin ilgisini çektiğini, atasözlerinin eviri yoluyla nispeten daha kolay anlaşılmasına rağmen bu durumun deyimlerde zorlaştığını, ancak öğrencinin seviyesine uygun açıklamalar yapılması ve görsel malzemelerden de yararlanılması durumunda Türkçenin anlatım gücünün yansıtılabileceğini dile getirmiştir (Candaş Karababa,2009).

Hatiboğlu da kalıplaşmayı perçinleyen nedenleri: 1. İkilemede az heceli sözcüğün başa gelmesi, 2. İkilemelerde ünlü ile başlayan sözcüğün önce gelmesi, 3. İkilemelerde Türkçe sözcüğün önce gelmesi, 4. İkilemelerde b- veya p- ile başlayan sözcüğün sonra gelmesi olarak sıralamıştır (Hatiboğlu, 1981, s.16). Osman Nedim Tuna da Türkçede İkilemeler adlı eserinde Ağakay’ın ikilemelerle ilgili kurduğu tasnifi yerinde bularak bu tasnife uymayan ikilemelerin fonetik yapı esasıyla dizildiğini belirtmiştir. Aynı eserde kendi tasnifleri ve saptamalarını yapan Tuna incelediği dil malzemesindeki ikilemelerin yapı ilişkilerini çözüp kurala bağlamıştır. Türkçede yer alan üçlemeler *bağ bahçe bostan* ve dörtlemelere *eş dost hısım akraba* yer vermiştir. Türkçede otomatik tekrarlanan ve m’li tekrarlar çalışmasındaki dizinde mevcuttur. Çalışmanın dikkat çekici diğer özelliği ise Tuna fonetik açıdan sadece Türkçedeki ikilemelerde değil karşılaştırmalı olarak Farsça, İngilizce, Moğolca ve Urduçadaki ikilemeleri de incelemiş ve İngilizce dışındaki diğer dillerde Türkedekine benzer kurulumlar keşfetmiş ve ikilemelerin kurulumunda rol oynayan evrensel bir dizilimin olup olmadığını sorgulamıştır. Eserde 1-đ, 2-h, 3-l, 4-r, 5-n, 6-m, 7-v, 8-y, 9-k, 10- z, 11-s, 12- ř, 13-f, 14-c, 15-d, 16-g, 17-b, 18-,19-t, 20-p. şeklinde bir sıralama vererek her iki sözcüğu de farklı ünsüzlerle başlayan ve ya her iki sözcüğu de ortak bir kısımdan sonra farklı ünsüzler taşıyan eşit hece sayısına sahip ikilemelerde küçük sayı verilmiş olanının her zaman birinci sözcüğe ait olduğunu

bulmuştur ve çok az istisnası olan bu durumu ‘mucizevi’ olarak tanımlamıştır (Tuna,1983, s165-178.).

2.1.2. Farklı Ülkelerde Yaşayan Türklerin Yaşadıkları Toplumdan Etkilenerek Oluşturdukları İkilemeler

Maniheizmi seçen Türklerin dini kavramları öğrenirken bir Türkçe Bir Çince sözcük kullanarak sözcüğü açıklama bilinciyle ikilemeler oluşturduğu bilinmektedir. Aynı şekilde Türkiye’den çeşitli nedenlerle yurt dışına kitleler halinde göç eden Türklerin gittikleri yeni ülkede dili yeniden üretme refleksine sahip olduğunu Aşçı, *İngiltere’deki Türkçe Konuşan Toplumun Konuşma Dilinde Rastlanılan İkilemeler Üzerine* adlı eserinde örneklendirmiştir. Bu durum dilin kendine özgü üretme süreciyle ilgili bir durumdur. Aşçı eserinde dile yeni giren bir kavramın eski kavramı unutturduğunu bir nevi “mağlup” arkaik hale geldiğini söyler. Ancak Türkçenin bu duruma karşı bir tavrı olduğunu ikilemeler yoluyla iki kavramın da birbirine üstün gelmeden hatta bazen arkaik sözcüğün galip sözcüğün yanında yer alıp ikilemeleri oluşturarak varlığını sürdürdüğünü dile getirmektedir. Ancak buradaki belirgin fark ikilemelerin olduğu yer ve insandır. Yabancı ve Türk dilinde oluşturulan ikilemelerin büyük bir kısmı aydın, bilgili topluluktan halka; yazı dilinde konuşma diline doğruyken, İngiltere’de Türkçe konuşan toplumun kullandığı ikilemeler yalnızca konuşma dilinde yer alan ve halkın yarattığı ikilemelerdir. Tespit edilen bu ikilemeler aslında bir interference örneği gibi görünse de aksine dil karışıklıklarının ortaya çıkardığı sorunları azaltma işlevi görmektedir. İngilizce bilmeyen Türkler birbirlerine bazı kavramlardan bahsederken o kavramın hem İngilizcesini hem de Türkçesini bir zincir halinde söyleyerek İngilizce bilmeyen kişiye bahsettikleri kavramı bu yolla açıklamayı tercih edebilmektedirler. “O zararlı bir insan değil, friend dost arkadaşı.” diyen kişi tarafından *friend* kelimesi Türkçe karşılıkları verilerek bir nevi açıklanmış ya da öğretilmiş olmaktadır. Her ne kadar bir dilin sıfır noktasına gidemesek de benzer koşullarda bir dilin yeniden üretiminin nasıl olduğunu bir anlamda görebilmekteyiz. Bahsettiğimiz unsurlara ait birkaç örnek verecek olursak: Black-zenci-kara adam (zenci), bus station durağı (otobüs durağı), dring-içecek (meşrubat), friend-dost-arkadaş (arkadaş), girl-kız (kız arkadaş),iş-work (meslek), okay-

tamam (tamam), tax-vergi (vergi), you know-biliyorsun (biliyorsun)'dur (Aşçı, 2014, s.221-240).

Aşçı'nın çalışmasında da görüleceği gibi Türkçe konuşan insanlar Türkçenin bu konudaki esnekliğini kullanarak anlaşmayı, iletişim kurmayı bir bakıma da öğreticilik yapmayı başarmışlardır. Buna paralel olarak Türkçe öğrenenler de Türkçenin bu yapısının kullanarak iletişim kurmada kendilerine yeni bir alan açabilir belki de bu yaratım olanağını iletişimlerinde kullanabilirler.

2.2. İKİLEMELERİN YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI VE ÖNEMİ

İkilemeler Türkçede bulunmakla birlikte çeşitli diller, kültürler, dinler ile yaptığı alışverişler sonucunda zenginleşip çeşitlenmiştir. Farklı kültürlerle etkileşim halinde olmanın sonuçları dilde, kültürde ve ekonomide görülmektedir. Bu etkileşim kimi zaman kıyafetleri, yemekleri, müziği, dini kimi zaman algılamayı, düşünme biçimini ve nihayetinde dili değiştirebilmekte ya da dönüştürmektedir. İnsanların kendilerini ifade ederken en çok kullandıkları araç dil olduğundan bu etkileşim de en çok dilde görülmektedir. Günümüzde bu etkileşimin dışında kalmak neredeyse imkansızdır. Aynı zamanda Türkçeyi ve Türk kültürünü tanıyıp öğrenmek isteyen insanlara sistemli bir şekilde dil öğretimi yapmak, tek taraflı bir etkidense bunu karşılıklı hale getirmek için faaliyette olan kurumlar ve yayınlar ile Türk dilini ve kültürünü bu etkileşime dahil etmek için pek çok çalışma yapılmaktadır. Türkiye'de ve dünyada sistematik çalışmalara başlanmadan önce geçmişten günümüze çeşitli sebeplerle dil öğretimi/öğrenimi yapıldığı bilinen bir durumdur. Uzunca bir süreden beri var olan bu durum dilin nasıl öğrenildiğiyle ilgili çıktılar ortaya koymuştur. Hatiboğlu tekrarların, yinelemelerin ve müzikalitenin öğrenimi kolaylaştıran unsurlar olduğunu söyleyerek bu çıktıları örneklemiştir (Hatiboğlu, 1981,s.11). Bu bakımdan ikilemeler öğretilirken ikilemelerin kendi doğasında bulunan tekrar ve müzikalite kolaylıkla öğretimde kullanılabilir. Bu yolla Türkçe öğrenenlerinin dili etkin kullanmasına katkıda bulunulabilir. Nitekim Seymen ve Tok'un *İleri Düzey Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Zorlandıkları Kültürel Dil Unsurlarının Tespiti ve Sınıflandırılması* adlı çalışmada ikilemelerin tek başına

kullanıldıklarında farklı anlamlara gelmesi dolayısıyla ortaya konan anlamı çıkarmada zorlandıkları belirtilmiştir (Seymen ve Tok, 2015, s.1196). Gökdayı ise dildeki bu kalıplaşmış birimlere birden çok sözcükle tek bir kavramı karşılamaları, değişmez öğelere sahip olmaları vesilesiyle kültür taşıyıcısı İşlevi atfedilmektedir (Gökdayı'dan akt. Seymen ve Tok, 2015). İkilemeler kalıplaşmış diğer unsurların atasözleri ve deyimlerin içerisinde de bir hayli fazla kullanılmaktadır. İkilemelerin atasözü veya deyimler gibi kalıplaşmış dil öğelerinin içerisinde sık bulunmalarının nedeni iç ve son kafiyelerinin bulunması, kendine ait müzikalite ve kurallarının olmasından kaynaklanmaktadır. Bu unsurlar hatırlamayı kolaylaştırmaktadır.

İkilemeler genellikle deyim, atasözü gibi unsurlarla beraber sayılmaktadırlar. Bu durumun nedeni ikilemelerin yeni kelimeler, kavramlar yaratmaya uygun olduğu kadar kalıplaşmaya da çok müsait bir yapısı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ikilemeyi oluşturan sözcükler ikilemeden çıkarılamaz, fazladan sözcük eklenemez veya sözcüklerin yerleri değiştirilemez. İkilemeyi oluşturan sözcükler genellikle kendilerinden farklı bir kavrama işaret edebilirler. Bu bağlamda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler sözcüklerin ayrı ayrı anlamını bilseler de ikilemenin anlamı farklılaşabileceği için anlama ve anlatmada sorun yaşamaları muhtemeldir. Öğrenme materyalleri hazırlanırken ikilemenin kendi doğasından kaynaklanan ses uyumlarına dikkat çekilebilir ve böylece ikilemeler okumada, yazmada ve konuşmada daha ayırt edilebilir bir konuma ulaştırılabilir.

İkilemeler kalıplaşmaları nedeniyle bir deyim içinde yer aldığı başkaca kavramların ya da durumların taşıyıcısı olabilirler. Örneğin *ağına burnuna/yüzüne gözüne bulaştırmak* deyiminde *ağız burun yüz bölgesini gösterirken 'bulaştırmak' eylemiyle birleştiğinde işi yapılması gerektiği gibi yapamamak, beceriksiz davranmak* anlamı vermektedir. Buradan çıkarabileceğimiz sonuç ise bütünün parçaların her birinden daha fazlasını oluşturduğudur (Akyalçın, 2019, s.88). Deyimlerin, atasözlerinin, ikilemelerin ve diğer kalıplaşmış ifadelerin anadil öğretiminde dahi üzerinde yeterince durulmadığında, öğrenciler tarafından yeterince okunup, işitilip kullanılmadıklarında bilinirlikleri ve kalıcı hale gelmeleri mümkün görünmemektedir. Bu durumu yabancı dil olarak Türkçe öğretimine uyarladığımızda da benzer sonuçların oluşacağı söylenebilir.

İkilemenin Türkçede yoğun bir şekilde yer alması ikilemenin önemini ortaya koymaktadır. Birebir tekrarlar, karşıt anlamlı sözcüklerle, benzer sözcüklerle veya sözcük gruplarından oluşturulabilen ikilemeler sözcük türü oluşturmada da yetkindir. Eylemler, adlar veya sıfatlarla dilde pekiştirme, çoğaltma, abartma gibi işlevler yüklenmektedirler (Eratalay, 2017). Özkan da sözlü kültürün önemli özelliklerinden biri olan etkileyici anlatım için tabii ve zorunlu olarak kullanılan yinelemelerin/ikilemelerin günümüzde de çeşitlenerek devam ettiğini ileri sürmüştür (Özkan, 2011, s.1626). Neticede ikilemeler sözlü kültürün en çok başvurduğu yapılarıdır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin de bu sözlü kültüre adaptasyonu için ikilemelere maruz kalmaları elzemdir. Nitekim Barın da temel söz varlığının belirlenmesinde doğal dilin temel alınmasını vurgulamakta, dildeki kullanım sıklığı ve kelimeye yüklenen anlamı ölçüt olarak ele almakta ve yapay bir dil içeren Türkçe kitaplarını eleştirmektedir (Barın, 2003, s.312). YDT öğretiminde kullanılan kaynak kitapların akademik olarak eleştirildikleri noktalardan biri kültür aktarımıdır. Dildeki her kelimenin, her anlatımın kültürde bir karşılığı vardır. Yeterince öğrenilmeyen kelimeler, deyişler kültürel dokunun anlaşılmasını da engelleyecektir. Bu tür olumsuzlukları tamamen engellemek imkansız olsa da en aza indirmek amacıyla dildeki önemli kavramları, söyleyişleri YDT öğrencileri için daha görünür hale getirmek, onlara rehberlik etmek önemlidir. İletişimin niteliğini artıran ve iletişimde oluşabilecek sorunları engellemesi muhtemel ikilemeler, kalıp sözler, atasözleri gibi kavramların öğretim müfredatlarına dahil edilmesi yaklaşımı ya da bu kavramların daha geniş ele alınması ortaya olumlu anlamda bir dizi sonuç çıkarabilir. Ders kitapları benimsenen programlar ve yaklaşımlar dahilinde hazırlandığı için hem öğretmenlere hem de öğrencilere dille ilgili bakış açıları, kullanım genişliği sağlayabilir. “Doğru dürüst bir şey yemedim.” diyen birini duyan YDT öğrencisinin cümlenin *dürüstlük-yalancılık* ve *doğru-yanlış* kavramları üzerine değil; yeterlilik-azlık kavramları üzerine yoğunlaşması ilk bakışta zor görünmektedir. Tabii ki anlatıcı tarafından veya öğretici tarafından ne söylenmek istendiği detaylı olarak açıklanabilir. Fakat örnek durumla her karşılaşıldığında öğrencinin bu durumu kendi imkanlarıyla keşfetmesini beklemek ya da uzun uzun açıklamak yerine konunun bir çerçeveye çizilip uygun örneklerle desteklenmesi daha ekonomik bir yoldur. Konuya bu şekilde ya da benzer biçimde yaklaşılmaması durumunda YDT öğrencisinin anlayamadığı her bağlam için soru sorması

ve bağlamın açıklanması sonucu iletişimin doğal akışının bozulması durumu engellenecektir. İletişimin doğal seyri devam edecektir. İfade yeteneğinin artması öğrencilerin dile karşı olumlu bir bakış açısı kazanmalarına yardımcı olacaktır.

2.2.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İkilemeler Konusunun Aktarımı

Çalışmamızda YDT öğretim kitaplarında ikilemelerin yapı, anlam ve İşlevleri incelenmiştir. İkilemelerin nasıl öğretilmesi gerektiğinin de üzerinde çalışılmaya değer bir konu olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle ikilemelerin günlük dilde kullanım sıklığını bulmak ve bu oranı kitaplardaki metinlere taşımak önemlidir. İkilemeler konuşma dili, reklamlar, şiirler, deyimler, atasözleri, romanlarda sık kullanıldıklarından bu ürünlere yönelik özgün metinlerin kullanımı kitaplarda artırılabilir.

Örneğin reklam sloganlarının insanların zihninde yer etmesi ve etkili olabilmeleri için çeşitli söz oyunlarına ve ikilemelere sıklıkla başvurdukları görülmektedir. Öğrencilerden televizyon ya da gazetelerde gördükleri reklamları yazarak sınıfa getirmeleri istenebilir ya da reklam sloganı verilerek ürünün ne olduğunu bulmaları istenebilir. *Aç kapa aç kapa Artema; Dök dök ye, tat ketçap ye; Pril ile pırl pırl; Doya doya ye, Lay's ye; A 101 harca harca bitmez* gibi reklam sloganları ve güncel sloganlar işlenerek ders malzemesi olarak kullanılabilir.

Kavratılmak istenen ikileme şiirler, tekrarlar ve müzikle yoğurulabilir. Şiirlerden hem Yunus Emre'yi hem de ikilemeleri tanıtmak amacıyla Yunus'un "*Ben yürürüm yana yana/ Aşk boyadı beni kana/ Ne akilem ne divane/ Gel gör beni aşk neyledi* " şiiri üzerinde çalışılabilir ya da yansımalarından oluşan ikilemelerden *şırıl şırıl (akma)*'yı öğretmek için kaydedilmiş bir su sesi sınıf ortamında dinletilerek doğadaki sesleri nasıl algıladığımız öğrencilere fark ettirilebilir. Tabii ki bu farkındalığın oluşması için örneklerin sayıca çoğaltılması gerekmektedir.

İkilemeler yakın, eş, karşıt anlamlı sözcüklerden de oluştuğundan ikilemelerin öğretimi için eşleştirmeler ve ikilemenin varsa yeni anlamını buldurmaya yönelik eşleştirme ya da çoktan seçmeli testler oluşturulabilir.

Yeni bir dilde şarkı dinlemek ve ezberlemek hem eğlenceli hem de öğretici bir etkinliktir. İkileme içeren şarkıları özellikle halk türkülerini -içlerinde bolca tekrar bulundurmaları sebebiyle –seçerek hedefe yönelik alıştırımlar yapılabilir.

İkileme öğretiminde bilmecelerden de yararlanılabilir. Çünkü bilmeceler birçok söz oyunu ve tekrar barındırmaktadırlar. Bilmecelerle eğlenerek öğrenme de gerçekleştirilmiş olur. Öğretici ikilemelerle oluşturulan bilmecelerden *kat kat çiçek, yemeği yenecek* (cevap: lahana) sorusunu sorarak kat kat ikilemesinin geçtiği örnekler vererek *-kat kat giyinmek-* gibi öğrencilerin ikilemelerle ilgili bir fikir oluşturmalarına yardımcı olabilir. Daha sonra hangi yiyeceklerin kat kat olduğunu sorarak öğrencilerin kat ve yiyecek bağlantı kurmalarını sağlayabilir. Benzer şekilde örnekler çoğaltılabilir: *benim adım iki hece, çalışırım gündüz gece* (cevap: saat), Bilmeceler bir sorunun cevabını hatırlatmaya yönelik sorular olsa da bilişler süreçler tipik hatırlama davranışından farklı özellikler taşımaktadır. Öncelikle bilmece sorulan kişi bilmecedeki söz oyunlarını keşfedebilmelidir. İkincisi söz oyunları ile bulunmak istenen nesne arasında bağlantı kurabilmek bilişsel çözümlemeyi de gerektirdiğinden bilmeceler analiz etme- çözümlenme basamağına ait üst düzey bilişsel analizler içermektedir. Özetle öğrenci dili hem analiz eder hem de cevabı hatırlayarak daha önce öğrendiği bir kavramın pekişmesini sağlayabilir.

YDT öğretiminde diğer ele alınması gereken bir konu ise metinlerdeki aşırı sadeleştirmedir. Metinlerde kavranması güç olduğu düşünülen öğeler ile birlikte kimi zaman kalıplaşmış unsurların da metinlerden çıkarıldığı özellikle söz konusu metin edebi bir metinse okuma zevkini baltaladığı görülmektedir. Nihayetinde öğrenen üzerinde dilin edebiyatına da bir mesafe oluşmaktadır. Bu nedenle zengin kültür aktarımı olan metinler genellikle ikileme içerdiklerinden tercih edilebilir.

3. BÖLÜM

İKİLEMELERİN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE DERS KİTAPLARINA YANSIMASI VE ANALİZİ

İkilemeler Türkçede sıklıkla yer alan bir unsurdur. Hem yazalı hem de sözlü iletişimde ikilemelerin Türkçede anlatımı güçlendiren, pekiştiren, yoğunlaştıran öğeler olması nedeniyle ikilemeler üzerinde çalışılmaya değer bir konudur. Bu bakımdan çalışmamızda YDT öğretiminde sıkça kullanılan kitaplardan Yeni Hitit Türkçe B1 ve B2 Ders Kitapları, Yedi İklim Türkçe B1 ve B2 Ders Kitapları, İÜ TÖMER Türkçe B1 ve B2 Ders Kitaplarında yer alan metinler taranarak ikilemeler tespit edilmiştir. Tespit edilen ikilemeler içinde geçtikleri cümlelerle birlikte çalışmaya alınıp değerlendirilmiştir. Değerlendirmede ikilemelerin yapıları, anlamları ve cümledeki İşlevleri ölçüt alınmıştır. Böylece ikilemeleri oluşturan sözcüklerin türü, ikilemelerin oluşum şekilleri, ikilemelerin kazandığı yeni anlamlar, cümle düzeyinde ikilemeler anlama katkısı ve ikilemelerin sıklıkla hangi İşlevde kullanıldığı tespit edilmiştir. Su tarama kitapları düzey olarak karşılaştırma olanağı sunmuş ve ikilemelerin kitaplardaki sayısal olarak saptanması da sağlanmıştır.

YDT öğretimi kitaplarının Türkçeyi öğreneler için dilin bir yansıması olacak şekilde oluşturulması öğrenimdeki verimliliği artırmaktadır. Bir konuyu öğretmede kitapların geleneksel ve en çok tercih edilen kaynaklar olması dolayısıyla yazılan bu kitapların dilin zenginliğini, kalıp sözleri, çeşitliliği, yazınsal dünyayı öğrenenle buluşturması da gerekmektedir. Çalışmamızın bağlamı YDT kitaplarındaki ikilemelerdir. İncelenecek ilk kitap Yedi İklim Türkçe B1 kitabı olacaktır. İlgili kitapların incelenmesinde yapı, anlam ve İşlev açısından inceleneceğinden öncelikle bu tanımlara ve ilgili şablona yer vermek önemli olacaktır.

3.1. İKİLEMELERİ TASNİF EDERKEN KULLANILACAK ŞABLONLAR

Çalışmada Yedi İklim, Yeni Hitit ve İstanbul TÖMER B1 ve B2 ders kitaplarında kullanılan tüm ikilemeler yapı, İşlev ve anlam bakımından incelenmek istendiğinden yapıları inceleyen başlıklar, anlamı ve İşlevi inceleyen başlıklar önceden tanıtılıp bir cümlede geçen ikilemenin hangi kapsama girdiği altına yazılacaktır.

Bu tasnifler yapılırken Vecihe Hatiboğlu, Osman Nedim Tuna ve Mehmet Ali Ağakay'ın ikilemeler üzerine yaptığı çalışmalardan yararlanılacaktır.

İkilemeler iki ya da daha fazla sözcükten oluşmasına rağmen tek kavramı işaret etmektedirler. İkilemeleri yapılarına göre sınıflandırmada kullanacağımız ölçütler ikilemenin ek alıp almadığı, türemiş halde mi yoksa kök durumunda mı bulunduğu, ikilemeyi oluşturan sözcüğün türü tespit edilecektir. İkilemeler tüm sözcük türlerinden oluşabilmektedir. Hangi sözcük türünün daha sık kullanıldığını tespit etmek amacıyla ikilemeler bu anlamda incelenmeye çalışılacaktır. Ayrıca ikilemeler durum ve diğer türetme ekleriyle de çekimlenebildiğinden dilde geniş bir hareket alanı sağlamaktadır.

İkilemeler farklı yapılarla ortaya çıkabileceğinden ad tamlaması, belirtisiz ad tamlaması sıfat tamlaması, olabilirlerken sözdizimi içinde bir öbek olarak ortaya çıkabilir veya sözlüksel bir yapıya kavuşabilirler, örnek olarak *yavaş yavaş* ve *er geç* ikilemeleri söz diziminde zarf işlevi üstlenir. Benzer şekilde *irili ufaklı* ikilemesi sıfat işlevi üstlenebilirken *ar namus*, *mal mülk* gibi ikilemeler sözlükselleşmişlerdir (Sarı, 2018, s.1257).

Bunlara ek olarak ikilemeler İşlevce de tümcede her rolü üstlenebilmektedir. İkilemeler karşımıza çoğunlukla zarf olarak çıksa da diğer İşlevlerde kullanım sıklıklarını belirlemek elzemdir.

İkilemeyi diğer yapılardan ayıran şey ise üstlendiği anlamlardır. İkilemenin aynı kelimenin tekrarı ile oluşması durumunda genellikle anlam pekişmektedir. Örneğin “Ayşe yemeğini yavaş yavaş yedi.” bu cümlede ikileme cümleye pekiştirmiştir.

İkileme benzer anlamlı sözcüklerle oluştuğunda “Malda mülkte gözüm yok.” örneğinde olduğu gibi anlam genişlemektedir. İkileme burada maddi değeri olan hiçbir şeyin arzusunda olmama durumunu güçlendirmiştir.

İkileme “Ayşe gece gündüz çalışıyor.” örneğindeki gibi zıt anlamlı sözcüklerle oluştuğunda süreklilik; “İyi kötü bir işim var.” örneğinde işin iyiliğine ilişkin ortalama değer katmakta; “Er geç görüşeceğiz.” örneğinde erken ya da geç fark etmeksizin anlamı katmaktadır. Cümleler çeşitlendikçe zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemelerin kattığı anlamın da çeşitlendiği görülmektedir.

İkilemeler sayılarla kullanıldığında “Beş on kişilik gruplar halinde öğrenciler içeri alındı.” Örneğinde olduğu gibi yaklaşık değer katmaktadır. Bu cümleden anlaşılan içeri alınan öğrenci sayısının 5-10 arasında değiştiğidir.

m’li ikilemelerde ise örnek aldığımız “Dolaptan elbise melbise ne varsa getir.” cümlesindeki gibi m’li ikilemede birinci sözcüğün ilk harfi m yapılıp kalan sesler aynen yazılır. Bu şekilde ikilemeye *birinci sözcüğe benzeyen şeyler* anlamı verir. Sıfatlarla kullanıldığında “Pahalı mahalı, al gitsin, sonuçta buna ihtiyacın var.” cümlesinde ise alınan şeyin fiyat olarak niteliğinin çok önemli olmadığı vurgusu yapılmıştır.

İkileme yansıma sözcüklerle oluşturulduğunda “Şırıl şırıl akan suyun yanından geçtik.” cümlesinde suyun akışının devamlılığı ve güzelliğine yönelik kullanılan bu ikileme tamamen doğadaki seslerin taklidiyle oluşturulmuştur. “Dişlerinizi fırçalarken suyun şarıl şarıl akmasına izin vermeyin.” ikilemesinde ise suyun çok ve boş yere akıtılması anlamı ikileme yoluyla sağlanmıştır. İki ikileme de suyun akışını betimlerken biri huzur verici bir sese atıf yapmaktayken ikinci örnekteki şarıl şarıl rahatsız edici bir sese atıf yapmaktadır. Şarıl ve şırıl arasındaki tek fark ikinci harfteki a/ı farklılığıdır. Patır patır/pıtır pıtır örneği de bu duruma benzemektedir. Dolayısıyla doğadaki sesleri taklit ederken bile duyduğumuz sesler arasındaki şiddeti, yoğunluğu, rahatsız ediciliği veya dinginliği bir harfi değiştirerek yapabilmekteyiz. Çalışmamızda bu durumun nedenlerini uzun uzun irdeleme imkanımız olmadığından diğer ikileme çeşitlerine geçmek faydalı olacaktır.

Türkçede sıklıkla kullanılan bir ikileme türü ise anlamsız sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Her ne kadar kelime *anlamlı, ses ya da ses birliği, söz* olarak tanımlansa (TDK) da ikilemede anlamsız iki birim bir araya gelerek anlamlı hale gelebilmektedir. Abur cubur, ıvır zıvır, zırt pırt, eften püften örneklerinde olduğu gibi ikilemeyi oluşturan birimlerin müstakil olarak anlamları bulunmamakta ancak birlikte kullanıldıklarında bir kavram ya da durumun karşılığı olabilmektedirler.

Biri anlamlı biri anlamsız birimin oluşturduğu ikilemeler eğri büğrü, bölük pörçük, sıkı fıkı, süs püs örneklerinde olduğu gibi anlamsız birim söyleyiş olarak anlamlı birime benzemekte ve böylece cümlede anlamı güçlendirmektedir.

Anlamca ilişkili sözcüklerin oluşturduğu ikilemeler *hısım akraba, ana baba, giyim kuşam, saç baş* örneklerinde olduğu gibi ilişkili sözcüklerin kullanımı anlamı genişletmekte ve derinleştirmektedir.

Yukarıda ikilemeleri oluşturan birimler anlam açısından kümelenmiştir. Bu kümelenme YDT öğretim kitaplarındaki ikilemeleri tasnif etmede de kullanılacaktır. Yine bu konu içinde birçok değişkene bağlı olarak anlam yaratma sanatı olduğundan her

ikilemenin oluştuğu sözcükten ne kadar başka bir anlam oluşturduğu da görülecektir. Ana dili Türkçe olanlar için bunları çözümlmek kolay olsa da dili yabancı dil olarak öğrenen için zorlu bir durumdur. Bir ikilemenin ne anlamda kullanıldığını tespit etme becerisi kazanıldığında aynı şekilde kullanma becerisi de açığa çıkacaktır. Bu anlamda bu çalışmada YDT öğretimi kitaplarındaki ikilemeler sözcük yapısı, sözcük türü, cümledeki işlevi, köken, kelimelerin anlamlı ve ya anlamsız olmaları, yansıma sözcüklerden oluşup oluşmadıkları gibi özellikler bakımından irdelenecektir.

3.1.1. Yapı Bakımından İkilemeler

Sözcük Yapısı Bakımından

- a) Basit Sözcüklerle Kurulan İkilemeler: Bu ikileme türünde sözcüğün yapım eki almamış hali kastedilmektedir.
- b) Türemiş Sözcüklerden Yapılan İkilemeler: Bu ikileme türünde ad durum ekleri ve kiplik dışında yer alan sözcükten yeni bir sözcük türetme yoluyla oluşan sözcükler kastedilmektedir.
- c) Sayılardan İkilemeler: İçerisinde sayı bulunan ikileme türüdür.
- d) Ad Durum Eki Almış İkilemeler: Adın yaklaşma, çıkma, bulunma, belirtme, iyelik ekleri ve tamlama durumları ile araç durum ekleri almış ikilemeler kastedilmektedir.
- e) Eylem işletme eki almış ya da kiplik durumundaki ikilemeler: (-İş, -mA, -mİş, -(y)A, -(y)İp, -Iyor, -DI, -r, -(y)AcAk, -mİş, emir kipi, ek eylem, -sA)

Sözcük Türü Bakımından

- a) Adlardan İkileme
- b) Sıfatlardan İkileme
- c) Adıllardan İkileme
- d) Belirteçlerden İkileme
- e) Ünlemlerden İkileme
- f) Eylemlerden İkileme
- g) Edatlardan İkileme

3.1.2. İşlev Bakımından İkilemeler

- a) Özne Durumundaki İkilemeler: Tümcde özne İşlevinde kullanılan ikilemelerdir.
- b) Nesne Durumundaki İkilemeler: Tümcde nesne durumunda kullanılan ikilemelerdir.
- c) Dolaylı Tümleç Durumundaki İkilemeler: Tümcde dolaylı tümleç olarak kullanılan ikilemelerdir.
- d) Zarf Tümleci Durumundaki İkilemeler: Tümcde zarf tümleci İşlevinde kullanılan ikilemelerdir.
- e) Yüklem Durumundaki İkilemeler: Tümcde yüklem İşlevinde kullanılan ikilemelerdir.
- f) Tamlayan Durumundaki İkilemeler: Tümcde ad ya da sıfat tamlamasının tamlayanı durumundaki ikilemelerdir.

3.1.3. Anlam Bakımından İkilemeler

İkilemeyi Oluşturan Sözcüklerin Anlamsal Analizi

- a) İki sözcüğü de anlamlı olanlar
- b) İki sözcüğü de anlamsız olanlar
- c) Aynı anlamdaki sözcüklerden oluşanlar
- d) Yakın anlamlı sözcüklerden oluşanlar
- e) İlişkili sözcüklerden oluşanlar
- f) Karşıt anlamlı sözcüklerden oluşanlar
- g) Yalnız bir sözcüğü anlamlı olanlar
- h) Yansıma sözcüklerden oluşanlar
- i) Yalnızca beraberken anlam kazananlar
- j) Olumlu ve olumsuz sözcüklerden oluşanlar
- k) Öncekinden sonrakine doğru oluşanlar
- l) Azdan çoğa doğru sıralamasıyla oluşanlar
- m) Temel kavramdan yardımcı kavrama doğru bir sıralamayı takip edenler

Anlam Katma Bakımından İkilemeler

- a) Pekiştirme
- b) Abartma
- c) Çoğaltma/genişletme
- d) Birleştirme
- e) Belirsizlik
- f) Şaşırtma
- g) Ortalama değer katma
- h) Derecelendirme/aşama katma
- i) Süreklilik/devamlılık
- j) Israr/Diretme

Köken Bakımından İkilemeler

- a) İki sözcüğü de Türkçe olanlar
- b) Bir sözcüğü Türkçe diğeri yabancı dilden geçen sözcükle oluşanlar
- c) Yabancı dillerden geçen sözcüklerle oluşanlar

3.1.4. Oluşma Türü Farklı Olan İkilemeler

- a) Üçlemeler
- b) Bağlaçlı ikilemeler
- c) m'li ikilemeler

3.2. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ YEDİ İKLİM TÜRKÇE B1 DERS KİTABINDA İKİLEMELER

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti içinde yer alan Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı 2015 basım tarihli kitap 8 modülden oluşmaktadır. Her modülde 6 okuma, 3 dinleme metni, 3 konuşma etkinliği ve 3 yazma etkinliği bulunmaktadır. Okuma metinlerinin diğer becerilere niceliksel bir üstünlüğü bulunmaktadır. Kitaptaki ikilemelerin büyük bir bölümünün okuma metinlerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Tümceler okuma, dinleme metinlerinden, diyaloglardan ve yönergelerden derlenmiştir.

3.2.1. Yedi İklim Türkçe B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti

Bu bölümde Yedi İklim Türkçe B1 Ders Kitabında yer alan ikilemeler yapı, anlam ve işlev bakımından incelenmiştir.

“Gün içinde çeşitli **iniş çıkışlar** yaşandı.” (s.16)

Yapı Bakımından: Eylemlerden oluşan, -(y)İş adlaştırma eki almış, ikinci kelimesi çoğul eki almış ikilemedir.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı sözcüklerden oluşmuş, ortalama değer katma anlamı veren ikilemedir. İkileme *durum bakımından değişkenlik gösterme* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçedir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede özne işlevinde kullanılmıştır.

“Ey ahali! **Duyduk duymadık** demeyin.” (s.24)

Yapı Bakımından: Eylemlerden oluşan, -DI görülen geçmiş zaman eki almış ikilemedir. İkileme 1. Çoğul kişi eki almıştır. İkinci ikileme olumsuzluk eki almıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Olumlu ve olumsuz sözcüklerden oluşan ikilemedir. Anlam olarak cümleye kesinlik ve kararlılık yüklemiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçedir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcenin nesnesi konumundadır.

“**Gizli gizli** görünmeden rüyalarda buluşuruz

Bu şarkıyla kavuşuruz.” (s.34)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler eylem soyludur. İkilemeyi oluşturan sözcükler –II yapım eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı anlamdaki sözcüklerden oluşan ikilemedir. Tümceye pekiştirme anlamı katmıştır. İkileme cümleye *gizlice ve sessizce* anlamı katmıştır.

İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçedir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Okuldaki yangın sebebiyle öğrenciler **sağa sola** kaçıştı.” (s.36)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır. İkilemeyi oluşturan her iki sözcük de –A yaklaşma ad durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Her ikisi de anlamlı ve karşıt anlam taşıyan sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkileme tümceye *çeşitli yönlere* anlamı katmıştır. Cümleye genişletme anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme dolaylı tümleç işlevinde kullanılmıştır.

“Kardeşimi çok özlemişim, onunla **uzun uzun** kucaklaştık.” (s.36)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede *uzun bir süre* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Görüşmeye geç kalmayın, **beş on** dakika önce gitmek yeterlidir.” (s.38)

Yapı Bakımından: İkileme sayılardan ve basit sözcüklerden oluşmuştur.

Anlam Bakımından: İkileme azdan çoğa doğru sıralanmıştır. İkileme tümceye yaklaşıklık ve belirsizlik anlamı katmıştır. İkileme tümceye *beş ile on dakika arası bir zaman dilimi* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Bütün o dolmaları, sarmaları, **kat kat** börekleri, tek tek mantıları biri "Of! Çok güzel olmuş." desin diye yaparız.” (s.42)

Yapı Bakımından: Adlardan ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerin tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme tümcede *birçok kattan oluşan* anlamı vermiştir. Tümceye çoğaltma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Bütün o dolmaları, sarmaları, kat kat börekleri, **tek tek** mantıları biri "Of! Çok güzel olmuş." desin diye yaparız.” (s.42)

Yapı Bakımından: Adlardan ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme tümcede *ayrı ayrı, aynı anda yapılmayan* anlamında kullanılmıştır. Tümceye çoğaltma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: : İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Aslında tüm gece **doğru dürüst** uyumadı.” (s.48)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı sözcüklerden oluşmuştur. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkileme tümcede *tam anlamıyla, olması gerektiği* gibi anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan ilk sözcük Türkçe kökenliken ikinci sözcük Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Bu karda **sağ salim** eve ulaştık.“ (s.49)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı sözcüklerden oluşan bir ikilemedir. Tümceye *hiçbir zarar görmeden* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan ilk sözcük Türkçe kökenliken ikinci sözcü Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Kararsızım, o ayakkabıyı **alsam mı almasam mı?**” (s.48)

Yapı Bakımından: Eylemlerden oluşan ikilemedir. Dilek kipi ve birinci kişi eki (-m) ile çekimlenmiştir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşan bir ikilemedir. Tümceye *belirsizlik/kararsızlık* katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede yüklem grevinde kullanılmıştır.

“Sonra **yavaş yavaş**, minik minik tokatlar yemeye başlarız.” (s.51)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur. İkilemeyi oluşturan sözcükler ek almamıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümcede *yavaşça, ağır bir şekilde* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Sonra yavaş yavaş, **minik minik** tokatlar yemeye başlarız.” (s.51)

Yapı Bakımından: Türemiş kelimelerden yapılmış ikilemedir. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. Tümceye derecelendirme ve çoğaltma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Fransızca kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“İşte **böyle böyle** hayat bize kendini tanıtır.” (s.51)

Yapı Bakımından: Basit sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. Zarflardan oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Tümceye aşamalı olma anlamı katmıştır. İkileme tümcede *bu şekilde, bunun gibi durumlar yaşayarak* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Artılarını ve eksilerini burnumuz **sürte sürte** öğreniriz.” (s.51)

Yapı Bakımından: Eylem kökünden oluşmuş, türemiş sözcüklerden oluşan bir ikilemedir. -(y)A zarf fiil eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerin tekrarıyla oluşmuştur. Tümceye *aşamalı olma* anlamı katmıştır. İkileme deyim içinde kullanıldığından *hata yapıp hataların cezasını çekerek* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Şuraya oturduğumuzdan beri **vır vır vır** konuşuyorsun.” (s.70)

Yapı Bakımından: Üç sözcükten oluşan üçlemedir.

Anlam Bakımından: Yalnızca birlikte kullanıldığında anlam kazanan sözcüklerden kurulmuş üçlemedir. Anlatıma *süreklilik,/devamlılık* anlamı katmaktadır. İkileme tümcede *rahatsız edici ve hiç durmadan* anlamında kullanılmıştır.

İşlev Bakımından: Zarf İşlevinde kullanılmıştır. Oluşumu bakımından üçleme örneğidir.

“Ne zamandan beri **boncuk boncuk** terliyor?” (s.71)

Yapı Bakımından: Ad soylu ve basit sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcük anlamlıdır. İkileme tümceye *boncuk gibi yuvarlak* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Sınava girdiğinden beri **boncuk boncuk** ter döküyor.” (s.71)

Yapı Bakımından: Ad soylu ve basit sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcük anlamlıdır. İkileme tümceye *boncuk gibi yuvarlak* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Geçen hafta ağzına **doğru dürüst** bir şey girmedir.” (s.71)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı sözcüklerden oluşmuştur. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkileme tümcede *tam anlamıyla, olması gerektiği gibi* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan ilk sözcük Türkçe kökenliken ikinci sözcük Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Kursiyerler Nevşehir’de atölyelerde tezgah başına geçtiler ve topraktan **çanak çömlek** yaptılar.” (s.73)

Yapı Bakımından: Ad soylu ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: İki sözcüğü de anlamlıdır. Yakın anlamlı iki sözcükten oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan ilk sözcük Çince kökenliken ikinci sözcük Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede nesne işlevinde kullanılmıştır.

“Mariya kafeye geldiğimizden beri **vır vır** konuşuyor.” (s.71)

Yapı Bakımından: Üç sözcükten oluşan üçlemedir.

Anlam Bakımından: Yalnızca birlikte kullanıldığında anlam kazanan sözcüklerden kurulmuş üçlemedir. Anlatıma *süreklilik,/devamlılık* anlamı katmaktadır. İkileme tümcede *rahatsız edici ve hiç durmadan* anlamında kullanılmıştır.

İşlev Bakımından: Zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Asuman Hanım, Mustafa Bey ve torunları Yaren ev almak için **uzun uzun** araştırma yaptılar.” (s. 82)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede *uzun bir süre* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Dolabınız hayırlı olsun, **güle güle** kullanın.” (s.84)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerden oluşan ve –(y)A zarf fiil eki almış türemiş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme tümcede eğlenerek, mutlulukla anlamında kullanılmıştır. İkileme tümceyi anlamca güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Bilgisayarın **çok çok** uzağında yaşadılar.” (s.88)

Yapı Bakımından: İkileme zarflardan oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapılıdır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüklerden ve anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Kaybolan adam **şaşkın şaşkın** etrafına bakınıyordu.“ (s.95)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin türetilmesiyle oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler türemiştir.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye şaşırılmış bir şekilde anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Zaman zaman** engelli bireylerle karşılaşırız.” (s.104)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “*Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.*” (TDK Sözlük) tekrarlandığında ara sıra anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“İyimserlikle umutsuzluk, şiirlerinde **iç içedir.**” (s.106)

Yapı Bakımından: Ad soylu, basit durumdaki sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceyi güçlendirmiştir.

İşlev Bakımından: İkileme ad tümcesinde yüklem olarak kullanılmıştır.

“Bazı kimseler **sık sık** rüya gördüklerini söylerler.” (s.110)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede *çok ara vermeden* anlamında kullanılmıştır. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Gerçek yaşantımızda olanlarla rüyalarımızda olanları birbirinden ayırt etmekte **zaman zaman** zorlanabilirdik.” (s.110)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “*Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.*” (TDK Sözlük) tekrarlandığında *ara sıra* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Haydi kalk, **elini yüzünü** yıka.” (s.112)

Yapı Bakımından: İkileme ad soylu sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler ikinci tekil kişi iyelik eki -(D)n ve belirtme durum eki -(y)I almıştır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme anlamı güçlendirmektedir.

İşlev Bakımından: İkileme nesne işlevinde kullanılmıştır.

“Biberleri ve domatesleri **küp küp** doğrayın.” (s.112)

Yapı Bakımından: Ad soylu ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümcede *küp şeklinde* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Fransızca kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Boeing 767 tipi uçağın biraz hızlıca ancak **sağ salim** yere indirildiği açıklandı.” (s.116)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı sözcüklerden oluşan bir ikilemedir. Tümceye *hiçbir zarar görmeden* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan ilk sözcük Türkçe kökenliken ikinci sözcü Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Öve öve bitiremediler.” (s.119)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün -(y)A...-(y)A zarf fiil eki almasıyla oluşmuştur. Türemiş sözcüklerden oluşan bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme mübalağalı bir anlatım sağlanmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Ancak sert **el kol** hareketleriyle yapılan dansın saldırgan etkiler bıraktığını düşünenler de var.” (s.130)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme tümcede beden dilini kullanarak anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı güçlendirmektedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede ad tamlamasının tamlayanı işlevindedir.

“İlk günden itibaren size **anne baba** gibi olmaya çalıştık.” (s.133)

Yapı Bakımından: İkilemenin her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme *koruyan, ilgi gösteren bir ebeveyn gibi* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı genişletmektedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede gibi edatıyla birlikte edat tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Herkes eğlenir, **şarkılar türküler** söylenir.” (s.142)

Yapı Bakımından: : İkilemenin her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir. Sözcükler –IAr çoğul eki almıştır.

Anlam Bakımından: : Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkili ve yakın anlamlıdır. İkileme anlamı genişletmektedir. İkilemeyi oluşturan ilk sözcük Arapça ikinci sözcük ise Türkçedir.

İşlev Bakımından: İkilemeler tümcede özne işlevinde kullanılmıştır.

“Ayvalar **dilim dilim**

Darılmış benim gülüm” (s.155)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme tümcede birçok parça anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Ad cümleinin yüklemi işlevindedir.

“Seherde uğradım ben bir güzele

Dedim sarhoş musun söyledi **yok yok**” (s.155)

Yapı Bakımından: Basit yapıdaki sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. Cümlede edat anlamı kazanmış sözcükten oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *hayır* anlamında kullanılmıştır. İkileme yoluyla anlam güçlendirilmiştir. . İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede nesne olarak kullanılmıştır.

“Ayvalar **dilim dilim**

Darılmış benim gülüm

Ben gülüme ne dedim

Kurusun ağzım dilim” (s. 185)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *parça parça* anlamında kullanılmıştır. İkileme yoluyla birçok parçaya ayrılmış ayva tasvir edilmiştir. Bu yolla ikileme tümceye çoğaltma etkisi katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede edat olarak kullanılmıştır.

“Ayvalar dilim dilim

Darılmış benim gülüm

Ben gülüme ne dedim

Kurusun **ağzım dilim**” (s.155)

Yapı Bakımından: Basit yapıdaki iki sözcükten oluşan ikilemedir. Sözcükler iyelik eki almıştır.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. İkilemeyi oluşturan iki sözcük de anlamlıdır. İkileme deyim içinde kullanılarak tümceye *konusamaz hale gelme istemek* anlamı katmıştır. Bu yolla cümleye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede özne işlevinde kullanılmıştır.

“Ak elleri **boğum boğum** kınalı

Dedim bayram mıdır söyledi yok yok” (s.155)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamli sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *parmakların şişkin kısımlarını görselleştirmek* amacıyla kullanılmıştır. Bu yolla ikileme tümceye çoğaltma etkisi katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede sıfat olarak kullanılmıştır.

“**Allah Allah!** Nerede kaldı bu kız?” (s.165)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamli sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme yoluyla anlama *endişe ve merak* unsuru eklenmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Cümlede ünlem olarak kullanılmıştır.

“Mahalledeyken biri yanınıza yaklaşır ve adınızı **meraklı meraklı** sorar.” (s.12)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: : Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. Cümleye *karşı durulamayan bir merakın etkisiyle* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Gizli gizli** görünmeden

Rüyalarda buluşuruz.” (s.34)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler eylem soyludur. İkilemeyi oluşturan sözcükler –II yapım eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı anlamdaki sözcüklerden oluşan ikilemedir. Tümceye pekiştirme anlamı katmıştır. İkileme tümcede *gizli ve sessiz bir şekilde* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçedir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Fazla zamanım yok size bunları **uzun uzun** anlatamam.” (s.37)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede *uzun bir süre* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Öyle deme Asuman Hanım **boy boy** torunlarımız var.” (s.78)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. Cümleye *çeşitli boylarda* anlamı katmıştır. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Nazmiye Muslu **doğma büyüme** Konyalıdır.” (s.101)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler -mA adlaştırma eki almıştır.

Anlam Bakımından: Öncekinden sonrakine doğru sıralanan ikilemedir. Cümleye *doğulan yerden hiç ayrılmama, yaşanan yeri iyi tanıma* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Cümlede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“**Diri diri** yakmayı mı yoksa ‘Hoş geldin yabancı.’ demeyi mi düşünüyordu?” (s.112)

Yapı Bakımından: : Ad soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme cümlede *canlının henüz hayattayken yakılmasının içerdiği vahşeti anlamca* pekiştirmek için kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Korkudan How’un **eli ayağına** dolandı.” (s.112)

Yapı Bakımından: : Ad soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır. Her iki ikileme de ad durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili olan kelimelerden oluşmuş bir ikilemedir. İkileme bir deyim içinde yer almaktadır. İkileme bu deyimde *heyecan, panik, ne yapacağını bilememe ve şaşkınlık* anlamları katmıştır.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede dolaylı tümleç işlevinde kullanılmıştır.

“Ölüm vakti **yavaş yavaş** yaklaşıyordu.” (s.112)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur. İkilemeyi oluşturan sözcükler ek almamıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümcede yavaşça ağır bir şekilde anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Birden **kan ter** içinde uykudan uyandı.” (s.112)

Yapı Bakımından: : Ad soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili olan kelimelerden oluşmuş bir ikilemedir. İkileme bu cümleye *çok terli, yorgun, perişan durumda* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

3.3. İ.Ü. TÖMER B1 DERS KİTABINDA İKİLEMELER

İ.Ü. TÖMER Ders Kitabı 2012 yılında basılmış olup 6 üniteye ayrılmıştır. Kitapta her beceriye yönelik 18 etkinlik yer almaktadır. Kitaptaki konu *başlıkları Yeni Bir Hayat, İş Dünyası, Her şeyin Başı Sağlık, Eğitim Hayatı, Hayallerimiz ve İnsanlar Konuşa Konuşa*'dır. Becerilere yönelik etkinliklerin dağılımı niceliksel olarak eşittir.

3.3.1. İÜ TÖMER B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti

Kitapta tespit edilen örnekler aşağıdaki gibidir:

“Arkadaşım la yolda **konusa konuşa** okula geldik.” (s. 8)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümcede eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *yavaşlık, ahestelik* anlamları katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Spor **yapmaya yapmaya** kilo aldım.” 8

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler olumsuzluk eki (-mA) ve –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *uzun zamandır yapılmama* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Spor **yapa yapa** sağlıklı bir insan oldum.” (s.8)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *süreklilik* anlamları katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Taksim’e **gitmeye gitmeye** yollarını unuttum.” (s.8)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler olumsuzluk eki (-mA) ve –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *uzun zamandır yapılmama* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Adem **utana sıkıla** patronundan zam istedi.” (s.8)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili olan sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *çok utanarak, rahat olamayarak* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Ayşe doğum gününü **anlata anlata** bitiremedi.” (s.8)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *beğenilen şeyden uzun uzun söz etmek* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“O adam her zaman **düşüne düşün**e konuşur.” (s.8)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler -(y)A zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *konuşma eyleminin sakin ve yavaş yapıldığı* anlamı katmıştır.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Günlük Türkçeyi **yavaş yavaş** öğreniyordum.” (s.16)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur. İkilemeyi oluşturan sözcükler ek almamıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümcede yavaşça ağır bir şekilde anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Sağlıklı olmak için **abur cubur** yemeli miyiz?” (s.41)

Yapı Bakımından: İki parçası da anlamsız sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir

Anlam Bakımından: İki anlamsız kelimenin bir araya gelmesiyle “sağlıksız yiyecek ve içecek” anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir

İşlev Bakımından: İkileme nesne işlevinde kullanılmıştır.

“Tüm davetlileri telefonla **tek tek** aramalıydım.” (s.48)

Yapı Bakımından:

:

Adlardan ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme tümcede *ayrı ayrı, aynı anda yapılmayan* anlamında kullanılmıştır. Tümceye çoğaltma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: : İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Uçsuz bucaksız okyanusun ortasında bir kaza oldu ve geminiz batıyor.” (s.50)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de -siz eki almıştır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme tümcede *sonu, bitimi olmayan* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı güçlendirmektedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevindedir.

“Bir yabancı dili çabuk öğrenmek için **bol bol** pratik yapmalıyız.” (s.51)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *fazlasıyla* anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevindedir.

“Bunun için bu olumsuz olayların üzerine **tek tek** gidip bu olayın içindeki mesajı almalıyız.” (s.61)

Yapı Bakımından: Adlardan ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme tümcede *ayrı ayrı, aynı anda yapılmayan* anlamında kullanılmıştır. Tümceye çoğaltma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: : İkileme zarf olarak kullanılmıştır.

“Her anıdan **tek tek** bilgiler toplayıp onların anlam ve duygu değerini değiştirerek ileriye daha güçlü bakabilirsiniz.” (s.61)

Yapı Bakımından: Adlardan ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme tümcede *ayrı ayrı, aynı anda yapılmayan* anlamında kullanılmıştır. Tümceye çoğaltma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: : İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Temel, bir İngiliz, bir de Fransız bir tahta parçasına tutunmuşlar, **yüze yüze** küçücük bir adaya çıkmışlar.” (s.80)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *uzun mesafeyi yavaş yavaş yüzerek (gelmek)* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“İnsanlar **konuşa konuşa** anlaşır.” (s.83)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *konuşarak* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Ağaçların yemyeşil yaprakları arasında kuşlar **cıvı cıvı** ötüşürdü.” (s.85)

Yapı Bakımından: Yansıma sözcüklerin tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *neşelilik, mutluluk, canlılık* anlamı katmıştır.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Kırlarda **renk renk** çiçeklerin arasında rengarenk kelebekler uçuşuyordu.” (s.87)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *birçok ve çeşitli* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“ Boeing 767 tipi uçağın hızlıca ancak **sağ salim** yere indiği açıklandı.” (s.116)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı sözcüklerden oluşan bir ikilemedir. Tümceye *hiçbir zarar görmeden* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan ilk sözcük Türkçe kökenliken ikinci sözcü Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Dün Ayşe hanım ve kızı gitmişler. **Öve öve** bitiremediler.” (s.119)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturuğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *övülme işinin tekrar tekrar yapıldığı* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Mevsimsiz görülen kar rüyası ise ani değişikliklere hayatın **altüst** olmasına yorumlanır.” (s.126)

Yapı Bakımından: Anlamlı iki sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. İki sözcük de basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcükler zıt anlamlı ve birbiriyle ilişkili sözcüklerdir. İkileme birleşerek *düzensiz hale gelmek, olay veya durumların değişmesi* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Ancak sert **el kol** hareketleriyle yapılan dansın saldırgan etkiler bıraktığını düşünenler de var.” (s.130)

Yapı Bakımından: Basit yapıdaki iki sözcükten oluşan ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. İkilemeyi oluşturan iki sözcük de anlamlıdır. İkileme cümleye *aşırı jest ve beden dili kullanarak, anlatımı el ve kollarıyla destekleyerek* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede tamlayan işlevinde kullanılmıştır.

“Bu padişahın **malı mülkü** her şeyi vardır ama çocuğu yoktur.” (s.150)

Yapı Bakımından: İyelik eki almış basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili sözcüklerden oluşan bir ikilemedir. İkilemeyi oluşturan iki sözcük de anlamlıdır. İkileme cümleye *maddi olarak tam refah halinde olma* anlamı katmıştır. Bu yolla anlam güçlenmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede özne olarak kullanılmıştır.

“Türkler sizi **seve seve** evine davet edecektir. ” (s. 19)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *sevinerek, içtenlikle* anlamında kullanılmıştır. Bu yolla ikileme pekiştirilmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf olarak kullanılmıştır.

“Aksu okulunu bırakıp İzmir'den İstanbul'a gelmiş, birçok ünlü sanatçı gibi Unkapanı'nda **şirket şirket** dolaşmış.” (s. 31)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüğün oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *birçok şirket* anlamıyla kullanılmıştır. Bu yolla ikileme tümceye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede dolaylı tümleç işlevinde kullanılmıştır.

“Manchester Metropolitan Üniversitesine göre, günde yarım dakika gözleri **sağa sola** hareket ettirmek beynin iki tarafını iletişime geçiriyor.” (s. 60)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır. Her iki sözcük de yönelme durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Anlamlı iki sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme anlamca büyük bir değişmeye uğramamıştır. Her iki yön anlatılmak istenmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede dolaylı tümleç işlevinde kullanılmıştır.

3.4. YENİ HİTİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE B1 DERS KİTABINDA İKİLEMELER

2012 yılında basılan kitap 12 üniteden oluşmaktadır. Kitapta 48 okuma metni 32 dinleme metni bulunmaktadır. İkilemeler çoğunlukla okuma metinleri ve dinleme metinlerinde geçmektedir.

3.4.1. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti

Tespit edilen ikilemeler aşağıdaki gibidir:

“Birçoğumuz için **ağrısız sızısız** hareket edebilmek sağlıklı olmanın bir göstergesidir.”
(s.19)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Her iki sözcük de –sIz eki almıştır.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı iki sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *hiç ağrı hissetmeden* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Dışarıdaki kalabalığın içinden içeri girebilmek için **akla kararı** seçtik.” (s.26)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır. Her iki sözcük de ad durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı iki sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *çok zorlanarak* anlamı katmıştır. İkileme abartma anlamı katmıştır. . İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede dolaylı tümleç işlevinde kullanılmıştır.

“Yuvadaki yumurtalardan biri **yuvarlana yuvarlana** vadideki çiftliğe dek ulaşmış.”
(s.33)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *uzu zaman yuvarlanarak* anlamında kullanılmıştır. Bu yolla ikileme pekiştirilmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf olarak kullanılmıştır.

“Şu anda hayatıma bakıyor ve görüyorum ki **zaman zaman** hayal kırıklığına uğradım.”³⁴

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *ara sıra, bazen* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Sorunları ailenle **açık açık** konuşarak çözebilirsin.” (s.39)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler türemiştir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *açık, gerçekleri gizlemeden* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Neden **sık sık** bu sözcüğü duyuyoruz?” (s.43)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede *çok ara vermeden* anlamında kullanılmıştır. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Hemen hemen** tüm kırsal bölgelerde hem kadınlar hem de erkekler şalvar adı verilen bol pantolonlar giyerler.” (s.45)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler zarf soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *neredeyse* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Bu örtü renk renk **desen desen**dir.” (s.45)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *çeşitli türlerde* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Fransızca kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede yüklem işlevinde kullanılmıştır.

“Dış görünüşünüzle bir artı kazanarak **yavaş yavaş** kendinizi göstererek mi insanları etkilemek istiyorsunuz?” (s.51)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *yavaş bir şekilde* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Allah Allah! Ne biçim konuşuyorsun sen?” (s.63)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *şaşıрма* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede ünlem işlevinde kullanılmıştır.

“Sonrasında ya bitmemiş kazaklar ortada gezinir ya şallar **yarım yamalak** dolapların kenarlarına atılır.“ (s.64)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan asıl kelime eylem soyludur. İkinci kelime yakıştırmadır.

Anlam Bakımından: Bir arkaik bir anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *kusurlu, eksik* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Sonunda yün ve bilumum **saçma sapan** ipler boncuklar aldım eve geldim.” (s.64)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan kelimeler eylem soyludur.

Anlam Bakımından: Bir anlamlı bir anlamsız sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *abuk sabuk, belirli bir şekli olmayan* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. . İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat işlevinde kullanılmıştır.

“Sokak sanatı birkaç on yıldır dünyanın **belli başlı** metropollerinin sokaklarını açık hava galerisine dönüştürüyor.“ (s.72)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan kelimeler ad soyludur. Her iki kelime de -sız yapım eki almıştır.

Anlam Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcükler anlamlıdır. İkileme cümleye *belirli, önemli* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Genç dansçıları iki gün boyunca günde sekiz, **zaman zaman** da on altı saat çalıştırarak gösteriler hazırlamıştır.” (s.75)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.” (TDK Sözlük) tekrarlandığında ara sıra anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Bunun üzerine kimyasal maddeleri **bir bir** boşalttı.” (s.79)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *teker teker* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Çünkü zamanında telefonun da **saçma sapan** ve gereksiz bulunması gerçeğinden yola çıkarak bütün yeni fikirlere saygı duymak gerekiyor.“ (s.86)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan kelimeler eylem soyludur.

Anlam Bakımından: İkilemeyi oluşturan iki sözcük de anlamlıdır. İkileme cümleye *abuk sabuk*, *anlamsız* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir.

İşlev Bakımından: Tümede sıfat işlevinde kullanılmıştır.

“Akşamları **uzun uzun** düşünürüm.” (s.103)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. Eylem soylu sözcüklerden oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerin tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. Tümede güçlendirme anlamı katmıştır.

İşlev Bakımından: Tümede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“**Abur cubur** şeyler yiyene kadar meyve yesen olmaz mı?” (s.112)

Yapı Bakımından: İki parçası da anlamsız sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: İki anlamsız kelimenin bir araya gelmesiyle “sağlıksız yiyecek ve içecek” anlamı oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Tencerede su **boşu boşuna** kaynarsa düşmanlar çoğalır.” (s.118)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün farklı durum ekleri almasıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *boş yere* anlamı katmıştır. Tümede güçlendirme anlamı katmıştır. . İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Öfke saçan adam etrafındakilere **tekme tokat** girişti.” (s.137)

Yapı Bakımından: Birinci sözcük türemiş ikinci sözcük basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Birbiriyle ilişkili sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. İkileme tümceye *dayak atmak* anlamı katmıştır. İkileme tümcede anlamın abartılmasını sağlamıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Kemal **dert tasa** bilmez. Her gün gezip tozar.” (s.137)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Benzer anlamlı sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *üzüntü, sıkıntı* anlamı katmıştır. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcüklerin ilki Farsça ikinci sözcük ise Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme nesne işlevinde kullanılmıştır.

“Üzülmeysin **olur olmaz** şeylere.” (s.140)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. Eylem soylu sözcüklerden oluşmuştur. İkileme sırasıyla -Ir ve -mAz sıfat fiil eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerin tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *önemi olan ya da olmayan (her şey)* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat olarak kullanılmıştır.

“Etilye **sütlüye** karışmayın.” (s.140)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. Ad soylu sözcüklerden oluşmuştur. İkileme Yaklaşma durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerin tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *tartışmalı durumlardan kaçınma* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede dolaylı tümleç olarak kullanılmıştır.

“Bu yolda **varımı yoğunu** harcadı.” (s.142)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. Ad soylu sözcüklerden oluşmuştur. İkileme iyelik ve belirtme durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerden kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *her şeyini* anlamı katmıştır. İkileme tümceye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede dolaylı tümleç olarak kullanılmıştır.

“Cins cins delilik.” (s. 146)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *çeşit çeşit* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Bir programdan diğerine **saniye saniye** deliren ciddi adamlar bir röportajdan öbürüne adım adım deliren ünlüler bir yazıdan diğer yazıya cümle cümle deliren köşe yazarları...
“ (s.145)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *her geçen zaman* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Bir programdan diğerine saniye saniye deliren ciddi adamlar bir röportajdan öbürüne **adım adım** deliren ünlüler bir yazıdan diğer yazıya cümle cümle deliren köşe yazarları...
“ (s.145)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *yavaş yavaş* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Bir programdan diğerine saniye saniye deliren ciddi adamlar bir röportajdan öbürüne adım adım deliren ünlüler bir yazıdan diğer yazıya **cümle cümle** deliren köşe yazarları...
“(s.145)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamli sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *okudukça, yazdıkça* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Yazar herkesin farklı takıntıları olduğunu ve **yavaş yavaş** kafayı üşüttüğünü söylüyor.”
(s.145)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *zaman geçtikçe* anlamı katmıştır. Anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Ergüder yoldaş çocuklarının **ara sıra** kendisini ziyarete geldiğini söylüyor.” (s.146)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *bazen* anlamı katmıştır. Tümceye güçlendirme anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“**Yaz kış** kuru meyve yiyerek vücudunun direncini arttırmıştır.” (s.149)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *her zaman* anlamı katmıştır. Tümceye güçlendirme anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Cumhuriyet öncesinde Ahmet Bedevi adıyla bilinen, Manisa’da yapılan yeşillendirme, ağaç dikme çalışmaları, çevreciliği ve **yaz kış** sadece bir şort ile Manisa sokaklarında dolaşması nedeniyle Manisa Tarzan’ı olarak adlandırılan kişidir.” (s.149)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *her zaman* anlamı katmıştır. Tümceye güçlendirme anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“**Zaman zaman** tatsız olaylar da oluyor.” (s.27)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *bazen* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“**Hemen hemen** bütün oyuncuların imzası var.” (s.25)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler zarf soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *neredeyse* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Banyoyu temizlersek **rahat rahat** otururuz artık.” (s.32)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *işin bölünmeden rahatça* yapılacağı anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“**Hemen hemen** tüm tüketiciler satış danışmanı istiyor fakat mağaza seçimi de yaşlara göre farklılık gösteriyor.” (s.48)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler zarf soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *neredeyse* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Ancak merak etmeyin ev sahipleri yine de size **çeşit çeşit** yemekler yapabilirler.” (s.57)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *farklı, her türde* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat olarak kullanılmıştır.

“Kimin parası varsa eve gelirken bisküvi cips kola gibi **abur cuburlar** alır.” (s.57)

Yapı Bakımından: İki parçası da anlamsız sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: İki anlamsız kelimenin bir araya gelmesiyle “sağlıksız yiyecek ve içecek” anlamı oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme nesne işlevinde kullanılmıştır.

“Bak oyunun adı *Ufak Tefek Evlilikler*.” (s.69)

Yapı Bakımından: İkilemenin ilk sözcüğü türemiş ikinci sözcüğü ise basittir. İkilemeyi oluşturan sözcüklerden *tefek* TDK sözlükte yer almasa da <https://kelimeler.gen.tr/tefek-nedir-ne-demek-297006>'da 1.Asma. 2.bk. tevek-2. 3.Asmanın koruk olacak çiçekleri. 4.bk. tevek-3. 5.bk. tevek-4. 6.Yaprak : Ağacın tefekleri dökülmüş. 7.Çalı süpürgelerini bağlamakta kullanılan yabancı asma çubuğu. 8.Ebegümececinin en kalın dalı ya da kartlaşmış ebegümece. 9.Tavana asılmış mısır hevengi olarak yer almaktadır.

Anlam Bakımından: Temel kavramdan yardımcı kavrama doğru kurulmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *çok yer kaplamayan, küçük (TDK), çeşitli* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede ad cümlesinin yüklemine niteleyicisi olarak kullanılmıştır.

“Hatta diyebiliriz ki kır gezileri **yavaş yavaş** mangal partilerine dönüştü.” (s.97)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *işin yavaş bir şekilde, kademeli* olarak yapıldığı anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Rus yönetmen Alexandre Sokurov Cannes Film Festivalinde **sık sık** gördüğümüz bir isim.” (s.104)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede *çok ara vermeden* anlamında kullanılmıştır. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Eve gelinceye kadar **akla kararı** seçtim.” (s.113)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır. Her iki sözcük de ad durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı iki sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *çok zorlanarak* anlamı katmıştır. İkileme abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede nesne işlevinde kullanılmıştır.

“Eve ya da dışarıdaki bir mekana arkadaşlarımızı çağırırız genellikle gürültülü bir şekilde eğlenir ve **bol bol** hediye alırız.”(s.113)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *fazlasıyla* anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat işlevinde kullanılmıştır.

“Yolda yürürken size çarpıp geçen **kaba saba** birine nasıl hoşgörülü davranabilirsiniz?” (s.141)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğe yakıştırılma yapılarak ikinci sözcük oluşturulmuştur. . Cümleye *özensiz, görgüsüz bir şekilde (TDK)* anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat işlevinde kullanılmıştır.

“Hiçbiri birbirine benzemez **başka başka** özellik taşırlar.” (s.143)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *birbirinden farklı, her türde* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat olarak kullanılmıştır.

“**Zaman zaman** parmakla gösterilmeyi, zaman zaman övülen zaman zaman istenmeyen zaman zaman aranan insan olmayı?” (s.148)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.” (TDK Sözlük) tekrarlandığında *ara sıra* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Elbette bu işten en karlı çıkan ellerinde torbaları, üstlerinde kostümleriyle **kapı kapı** gezerek şeker toplayan çocuklar oluyor.” (s.129)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *birçok ev, birçok hane* anlamıyla kullanılmıştır. Bu yolla ikileme tümceye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede dolaylı tümleç işlevinde kullanılmıştır.

3.5. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ YEDİ İKLİM B2 KİTABINDA İKİLEMELER

2015 basım tarihli kitap 8 üniteden oluşmaktadır. Kitap B1 seti gibi 48 okuma metni 24 dinleme metni 24 konuşma ve 24 yazma metni içermektedir. İkilemeler büyük bir kısmı okuma metinlerinde geçmektedir.

3.5.1. Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti Yedi İklim B2 Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti

Aşağıda kitapta tespit edilen ikilemeler yer almaktadır.

“Ayşe’yle **sık sık** bir araya geliyor, geleceğe dair hayaller kuruyorduk.” (s.11)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede çok ara vermeden anlamında kullanılmıştır. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Evet evet, bilmez miyim?” (s.11)

Yapı Bakımından: Edatlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme *onaylama için öyledir* (TDK Sözlük) anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme bağlı cümle olarak kullanılmıştır.

“Telefonunu ver de **sık sık** görüşelim.” (s.12)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede çok ara vermeden anlamında kullanılmıştır. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Cehennem sıcağında **kan ter** içinde kalıyorum.” (s.16)

Yapı Bakımından: : Ad soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili olan kelimelerden oluşmuş bir ikilemedir. İkileme bu cümleye *çok terli, yorgun, perişan durumda* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Sakin olun tecrübeleriniz size **yavaş yavaş** mükemmelliği getirecektir.” (s.18)

Yapı Bakımından: Basit kelimelerden yapılmış ikilemedir. Sözcük ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı Sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. Tümceye derecelendirme ve çoğaltma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Damlaya damlaya** göl olur.” (s.20)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün -(y)A...-(y)A zarf fiil eki almasıyla oluşmuştur. Türemiş sözcüklerden oluşan bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Haydi haydi**, yağ çekmeyi bırak.” (s.20)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ünlemidir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *hafifseme, alay etme* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede ünlem işlevinde kullanılmıştır.

“Açmış açmasına ama **güzel güzel** yaptığı testiler, küpler, sürahiler gösterdiği titizliğe rağmen orasından burasından yarılmaya, yer yer çatlamaya başlamış.” (s.32)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *olağan bir durumda, herhangi bir sıkıntıya uğramadan* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Açmış açmasına ama güzel güzel yaptığı testiler, küpler, sürahiler gösterdiği titizliğe rağmen orasından burasından yarılmaya, **yer yer** çatlamaya başlamış.” (s.32)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *birçok yerinden* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Eski çırak merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye çalıştığında usta önünde dönen çanağa **arada sırada** püf diye üfleyerek zamanla testiye çatlatacak olan küçük hava kabarcıklarını patlatmış.” (s.32)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur. Her iki sözcük de bulunma durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *seyrek olarak, kimi vakit* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Sevgi bir kişiyi **kayıtsız şartsız** kabul etmektir,” (s.36)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de türemiştir.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme anlamı güçlendirmektedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf tümleci işlevindedir.

“Bizim ülkemizde anne ve babalar çocukları evlenirken ‘**Güle güle.**’ demekte zorlanıyorlar.” (s.37)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün -(y)A...-(y)A zarf fiil eki almasıyla oluşmuştur. Türemiş sözcüklerden oluşan bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye abartma ve *üzüntüsüz, gülererek, gönül ferahlığı ile* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Böylece çiftler birbirine yaklaşıyor ve ailelerinden kaynaklanan sorunlar **yavaş yavaş** başlıyor.” (s.37)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Üçüncü gün tan yeri ağarmadan uğursuz zamanı geçirmemek için **çabuk çabuk** dönüyordu.” (s.42)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *hızlıca, aceleyle* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“**Hemen hemen** bütün arkadaşlarım gelmişti.” (s.49)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler zarf soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *neredeysse* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Oyuna başlama işi **yazı tura** atılarak belirlenirmiş.” (s.52)

Yapı Bakımından: İkilemenin birinci sözcüğü eylem soylu türemiş bir sözcükken ikinci sözcük ad soyludur.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümlede *yüzde elli olasılıkla* anlamındadır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede yan cümleciğin nesnesi olarak kullanılmıştır.

“Bir iki gün kullanmak için kazanı istemiş.” (s.53)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Sayılardan oluşmuş bir ikilemedir. İkileme azdan çoğa doğru sıralanmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme anlama belirsizlik katmaktadır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümede sıfat tamlamasının tamlayanı İşlevinde kullanılmıştır.

“Aylin’in ailesi ile Serkan’ın ailesi doğacak torunları hakkında yemekten **uzun uzun** konuştular.” (s.59)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerin tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. Tümeceyi güçlendirmiş ve tümeceye *çok uzun bir süre* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Büyümece çok istesem de **ara sıra** yaşımdan küçük davranışlarda da bulunabilirim.” (s.61)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *bazen* anlamı katmıştır. Tümeceye güçlendirme anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Onlarla **uzun uzun** sohbet ettik.” (s.73)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. Tümceye güçlendirme *uzunca bir süre* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Ben ondan elimi eteğimi **seve seve** çektim.” (s.74)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *sevinerek, içtenlikle* anlamında kullanılmıştır. Bu yolla ikileme pekiştirilmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf olarak kullanılmıştır.

“Her gün spor yapıp **bol bol** yüzeceğim.” (s.85)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *fazlasıyla* anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Mimar Sinan’ın alçak gönüllülüğü karşısında **hayran hayran** ona bakarak tevazunla gönlümüzü bir kez daha fethettin.” (s.113)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *hayranlıkla, beğeniyle* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Picasso’ya yemek listesini uzatır ve yemekleri överek **teker teker** anlatır.” (s.115)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *ayrı ayrı* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci İşlevinde kullanılmıştır.

“Picasso yemeğin tadını **çıkara çıkara** tam iki saate yer.” (s.115)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *keyifle* anlamında kullanılmıştır. Bu yolla ikileme pekiştirilmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf olarak kullanılmıştır.

“Sıklıkla kuzey Amerika’nın iç, doğu ve kuzey doğusunda **zaman zaman** da Avustralya, Japonya, Orta Asya, İngiltere, İtalya’da görülür.” (s.126)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.” (TDK Sözlük) tekrarlandığında ara sıra anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Kızında ve midillide **ufak tefek** çiziklerin dışında herhangi bir zarar yoktur.” (s.127)

Yapı Bakımından: İkilemenin ilk sözcük türemiş ikinci sözcüğü ise basittir. İkilemeyi oluşturan sözcüklerden *tefek* TDK sözlükte yer almasa da <https://kelimeler.gen.tr/tefek-nedir-ne-demek-297006>'da 1.Asma. 2.bk. tevek-2. 3.Asmanın koruk olacak çiçekleri. 4.bk. tevek-3. 5.bk. tevek-4. 6.Yaprak : Ağacın tefekleri dökülmüş. 7.Çalı süpürgelerini bağlamakta kullanılan yabancı asma çubuğu. 8.Ebegümececinin en kalın dalı ya da kartlaşmış ebegümececi. 9.Tavana asılmış mısır hevengi olarak yer almaktadır.

Anlam Bakımından: Temel kavramdan yardımcı kavrama doğru kurulmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *önemsiz küçük (TDK)*, *çeşitli* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede tamlayan olarak kullanılmıştır.

“Sık sık hayal kurarım.” (s.145)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Kürdanları kibritleri **küçük küçük** parçalara kırarım.” (s.151)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *çok minik, ufak* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede tamlayan işlevinde kullanılmıştır.

“Dokunmaya alışmadıkları için **sık sık** sakarlık yaparlar.” (s.145)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Cemil Meriç, 1940’ta 24 yaşında ama çok olgun bir delikanlıdır. Zihni **çakmak çakmak...**” (s.156)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. Sözcükler eylem soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüklerin tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. Tümceyi güçlendirmiş ve tümceye *parlak, canlı* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümce eksilteli olduğundan ikilemenin işlevi saptanamamıştır.

“O da hocasının bu sözleri üzerine **gecesiyle gündüzüyle** kitaplara sığınır.” (s.156)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur. İkileme sırasıyla iyelik ve araç durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *her zaman, sürekli* anlamı katmıştır. Tümceye güçlendirme anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Gece **gündüz** okurdu.” 156

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *her zaman, sürekli* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Anne ve babaların **zaman zaman** yaptıkları yanlışlardan biri de çocuklarının solak olmasına tepki göstermeleridir.” (s.159)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “*Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.*” (TDK Sözlük) tekrarlandığında ara sıra anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme yan cümlecğin zarfı olarak kullanılmıştır.

“Hem **güle güle** oturun hem de hoş geldiniz.” (s.165)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün -(y)A...-(y)A zarf fiil eki almasıyla oluşmuştur. Türemiş sözcüklerden oluşan bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye abartma ve *üzüntüsüz, gülere, gönül ferahlığı ile* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Ben **doğma büyüme** Ankaralıyım.” (s.165)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler -MA adlaştırma eki almıştır.

Anlam Bakımından: Öncekinden sonrakine doğru sıralanan ikilemedir. Cümleye *doğulan yerden hiç ayrılmama* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Cümlede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“**Güle güle**, tekrar bekleriz.” (s.172)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüğün -(y)A...-(y)A zarf fiil eki almasıyla oluşmuştur. Türemiş sözcüklerden oluşan bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Anamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye abartma ve *üzüntüsüz, gülererek, gönül ferahlığı ile* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Yeme içme** kültürümüze baktığımızda misafir için özenle hazırlanan ağırlama adetlerimiz de bu geleneğin bir parçasıdır.” (s.178)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin -mA adlaştırma eki almasıyla oluşmuştur. Türemiş sözcüklerden oluşan bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: İkileme birbiriyle ilişkili sözcüklerden oluşmuştur. İkileme tümcede *yenen ve içilen şeyler, besin* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede isim tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Sofralar açılır, belki de evin mutfağına girmeyen bütçeyi zorlayan yiyecekler misafir için satın alınır, **çeşit çeşit** yiyecekler hazırlanır.” (s.178)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *farklı, her türde* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Komşusu **hay hay** baş üstüne diyerek kazanı getirir.” (s.53)

Yapı Bakımından: Ünlemin oluşturduğu ikilemedir.

Anlam Bakımından: Ünlemin tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme *kabul etme, onaylama, sevinçle karşılama* anlamı vermiştir.

İşlev Bakımından: Cümlede ünlem olarak kullanılmıştır.

“Topu attıkları vücutları **yer yer** morarmış.” (s.58)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *bazı yerlerinden* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Yemeğini **doğru dürüst** yiyemiyor, üstüne başına döküyordu.” (s.71)

Yapı Bakımından: Ad soylu ve basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Yakın ve anlamlı iki sözcükten oluşan ikilemedir. İkileme tümceye *tam olarak, eksiksiz* olarak anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcüklerden ilki Türkçe ikincisi ise Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Onların da **eli ayağı** tutmaz olacaktı.” (s.71)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir. Sözcükler 3. tekil iyelik eki almıştır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme bedenen güçlü olmak anlamında kullanılmıştır.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede ad tamlamasının tamlananı işlevindedir.

“Yaşlandıkça **sık sık** idrara çıkılır.” (s.76)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *az aralıklarla* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Hemen hemen** hepimiz suyun ne kadar faydalı olduğunu biliriz.” (s.89)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler zarf soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *neredeysse* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Önemli olan içinde bulunulan zamanı **dolu dolu** yaşamaktır.” (s.112)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *tam anlamıyla* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci İşlevinde kullanılmıştır.

“Yüksek gerilim tellerine konmuş **sıra sıra** kuşlar alçak hava basıncının varlığını gösterir.” (s. 123)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken *birçok sıra* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Dokunmaya alışmadıkları için **sık sık** sakarlık yaparlar.” (s.145)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *az aralıklarla* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Biz sanatı **kıt kanaat** olsa da yaşatmaya çalışıyoruz.” (s.171)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme *yoksulluk içinde, güçlkle* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf İşlevinde kullanılmıştır.

3.6. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ TÖMER B2 DERS KİTABINDA İKİLEMELER

Basım yılı 2012 olan kitap tıpkı B1 kitabı gibi 6 üniteden oluşmaktadır. Her üniteye tüm becerilere yönelik üçer etkinlik bulunmaktadır. Becerilerin nicel olarak birbirlerine baskınlığı yoktur. Ancak tespit edilen örnekler metinler ve alıştırmalardan elde edilmiştir.

3.6.1. İstanbul Üniversitesi TÖMER B2 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti

Tespit edilen ikilemeler aşağıda yer almaktadır.

“Bu kadar **ufak tefek** şeyler için üzülme lütfen.” (s.21)

Yapı Bakımından: İkilemenin ilk sözcük türemiş ikinci sözcüğü ise basittir. İkilemeyi oluşturan sözcüklerden *tefek* TDK sözlükte yer almasa da <https://kelimeler.gen.tr/tefek-nedir-ne-demek-297006>'da 1.Asma. 2.bk. tevek-2. 3.Asmanın koruk olacak çiçekleri. 4.bk. tevek-3. 5.bk. tevek-4. 6.Yaprak : Ağacın tefekleri dökülmüş. 7.Çalı süpürgelerini bağlamakta kullanılan yabancı asma çubuğu. 8.Ebegümececinin en kalın dalı ya da kartlaşmış ebegümececi. 9.Tavana asılmış mısır hevengi olarak yer almaktadır.

Anlam Bakımından: Temel kavramdan yardımcı kavrama doğru kurulmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *önemsiz küçük (TDK), çeşitli* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede tamlayan olarak kullanılmıştır.

“**Haşır neşir** olmak” (s.22)

Yapı Bakımından: Birinci sözcük yansıma sözcüktür. İkinci sözcük anlamlıdır. İki sözcük de basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler *ilişkili, ilgili olmak* anlamında kullanılmıştır.

“Coover **yapış yapış** bir malzemedden oluşan çalışmalarını çöpe attı.” (s.24)

Yapı Bakımından: Türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler eylem soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *yapışkan bir maddeyle bulanmış* anlamı vermektedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede sıfat tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Şimdi bunu başarabiliyorum ancak merak ediyorum, acaba **zaman zaman** oğlum da ağlıyor mu?” (s.25)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamli sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “*Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.*” (TDK Sözlük) tekrarlandığında ara sıra anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme yan cümleciğin zarfı olarak kullanılmıştır.

“Şimdi bu kanallar arasında **rahat rahat** gezinebiliyorum.” (s.25)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye işin bölünmeden rahatça yapılacağı anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“İlk arabasını aldığı zaman **gece gündüz** gezecekmiş.” (s.36)

Yapı Bakımından: İlki basit ikincisi türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *her zaman, sürekli* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Ailem beni ziyarete geleceği zaman **çeşit çeşit** yiyecekler hazırlarım.” (s.42)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *farklı, her türde* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat olarak kullanılmıştır.

“Duygusal zekanın **belli başlı** özellikleri şunlardır.” (s.53)

Yapı Bakımından: İkileme türemiş sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan kelimeler ad soyludur.

Anlam Bakımından. İlişkili sözcüklerden kurulmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *belirli, önemli* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı İşlevinde kullanılmıştır.

“Neyse ki modacılar zeki ve tasarımcılar **yavaş yavaş** daha değişik düşünmeye başladılar.” (s.60)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *işin yavaş bir şekilde, kademeli* olarak yapıldığı anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Her sezon sokakları **adım adım** gezmek yerine kendi imajlarıyla özdeşirebilecekleri bir mağazayı tercih ediyorlar.” (s.60)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümleye *yavaş yavaş* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf İşlevinde kullanılmıştır.

“Mağazaların vitrinleri **renk renk** kıyafetlerle dolu şimdilerde.” (s.65)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *çeşitli türlerde* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Kışın kasvetli havası **yavaş yavaş** geride kalmaya başladı şu aylarda.” (s.65)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *işin yavaş bir şekilde, kademeli* olarak yapıldığı anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Yanlış anlamayın **uçuk kaçık** kıyafetlerden bahsetmiyorum.” (s.67)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır.

Anlam Bakımından: Birbiriyle ilişkili sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Her iki sözcük de anlamlıdır. İkileme tümceye *deli dolu* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Önüne **tabak tabak** yemek koymuşlar.” (s.70)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüğün oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *birçok çeşit, fazlaca* anlamıyla kullanılmıştır. Bu yolla ikileme tümceye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Asker **vatanım da vatanım** diye sayıklıyordu.” (s.98)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüğün oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *ilgeç (edat) ile birlikte kullanıldığında sadece vatan (istendiği)* anlamı katmıştır. Bu yolla ikileme tümceye ısrar anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça pak Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci öbeğinin parçası olarak kullanılmıştır.

“Çocuk **babam da babam** diye tutturdu.” (s.98)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüğün oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır. Sözcükler iyelik eki almıştır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *ilgeç (edat) ile birlikte kullanıldığında sadece baba (istendiği)* anlamı katmıştır.

Bu yolla ikileme tümceye ısrar anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci öbeğinin parçası olarak kullanılmıştır.

“**Uçar uçar** göklerde, yatar düştüğü yerde.” (s.100)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler geniş zaman kipi (-Ir)almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *çeşitli türlerde* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir ve anlama süreklilik katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede yüklem olarak kullanılmıştır.

“**Döner döner** yerinde, altın kemer belinde; gece gündüz yol gider yerindedir yerinde.” (s.100)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler geniş zaman kipi (-Ir)almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme anlamı pekiştirmiştir ve anlama süreklilik katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede yüklem olarak kullanılmıştır.

“**Allah Allah!** Ne kadar ilginç.” (s.104)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *şaşıрма* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede ünlem işlevinde kullanılmıştır.

“Çünkü yazın çok sıcak oluyor **rahat rahat** gezerim.” (s.18)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye işin bölünmeden rahatça yapılacağı anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Mağazaların vitrinleri **renk renk** kıyafetlerle dolu şimdilerde.” (s. 65)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *birçok ve çeşitli* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat İşlevinde kullanılmıştır.

“Yani bir **alışveriş** bağımlısı için tehdit edici her şey mevcut.” (s.65)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler zaman adlaştırma eki (-İş)almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. İkileme cümleye *alım satım işi, ticaret* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede ad tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“İlk kez 1915 yılında tanımlanan **alışveriş** bağımlılığı aynen alkol ya da uyuşturucu gibi ciddi bir bağımlılık olarak görülüyor.” (s.65)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler adlaştırma eki (-İş)almıştır ve birleşerek sözlüksel bir anlam kazanmıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. İkileme cümleye *alım satım işi, ticaret* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir.

İşlev Bakımından: Tümcede ad tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“**Evet evet**, bakınız.” (s.99)

Yapı Bakımından: Edatlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme *onaylama* (TDK Sözlük) anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme bağlı cümle olarak kullanılmıştır.

“Yeter yeter! Suratımı kan içinde bıraktın.” (s.99)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler geniş zaman kipi (-Ar)almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı çekimli eylemin tekrarıyla oluşmuştur. İkileme anlamı pekiştirmiştir ve hoşlanılmayan bir şeyin istenmeme durumunu güçlü bir şekilde vurgulamıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede yüklem olarak kullanılmıştır.

3.7. YENİ HITİT YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE DERS KİTABINDA İKİLEMELER (B2)

B1 kitabında olduğu gibi 2012 yılında basılan kitap 12 üniteden oluşmaktadır. Kitapta 48 okuma metni 32 dinleme metni bulunmaktadır. İkilemeler çoğunlukla okuma metinleri ve dinleme metinlerinde geçmektedir.

3.7.1. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B1 Ders Kitabında İkilemelerin Yapı, Anlam ve İşlev Açısından Tespiti

Aşağıda Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe B1 Ders Kitabında tespit edilen ikilemeler yer almaktadır.

“Babam ağzı alışmış her sözün başında **ulan ulan** be vay anasını diye konuşur.” (s.10)

Yapı Bakımından: Ünlemin oluşturduğu ikilemedir.

Anlam Bakımından: Ünlemin tekrarıyla oluşmuş ikilemedir. İkileme *öfkeyle seslenme* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Cümlede ünlem olarak kullanılmıştır.

“Ulan Kenan Bey dedikçe öbür üyeler de **kıs kıs** gülüyormuş.” (s.109)

Yapı Bakımından: Yansıma sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *gizli gizli, belli etmeden* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**İşte, işte!** O anda tüm dünyayı unuttu.” (s.14)

Yapı Bakımından: Edatlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme *bir şeyi işaret etme, dikkat çekme* (TDK Sözlük) anlamı vermiştir. İkileme tümceyi pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf olarak kullanılmıştır.

“Geminin dalgalarda **hafif hafif** sallandığını da görüyordu çocuk.” (s.14)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *işin yavaş bir şekilde yapıldığı* anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“**Ağır ağır** yoluna devam ediyordu.” (s.14)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye işin yavaş bir şekilde yapıldığı anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“**Yüze yüze** sana geldim.” (s.14)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *süreklilik* anlamları katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Ve kırılır sonra **kolun kanadın.**” (s.18)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basit ve 2. Tekil iyelik (sahiplik) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme anlamı güçlendirmekte ve *desteksiz ve yalnız kalma* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede özne işlevindedir.

“Tabii ki **koşa koşa** giderim, yorgunluğumu atmak için bilinmez bir fırsat.” (s.20)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *süreklilik* anlamları katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Arkadaşım çok ısrar ederse **istemeye istemeye** gider, konserde uyuklar herhâlde.” (s.20)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *gönülsüz, istemeyerek* anlamları katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Yediğimiz içtiğimiz** ayrı gitmezdi onunla.” (s.21)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler -DİK ortaç (sıfat fiil) ve birinci çoğul kişi iyelik eki almıştır.

Anlam Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme cümleye *her şeyin beraberce yapıldığı* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede özne işlevinde kullanılmıştır.

“**Havadan sudan** bahsederken konu Aylin’e geldi.” (s.21)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir. İkilemenin iki sözcüğü de ayrılma ad durum eki (–Dan) almıştır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme *önemsiz, basit* anlamı katmakta anlamı güçlendirmektedir. İkilemeyi oluşturan sözcüklerden ilki Arapça ikincisi ise Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede dolaylı tümleç işlevindedir.

“Bence yeni tanıştığın insanlara güvenip onlarla **içli dışlı** olma.” (s.21)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Her iki sözcük de –II türetme eki almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı iki sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *çok yakın, samimi (olmak)* anlamı katmıştır. İkileme abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Ne renk olursa olsun **kaşın gözün**

Karşındakinin gördüğüdür rengin.” (s.25)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir. Sözcükler 2. tekil kişi iyelik eki almıştır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme *kim olduğu fark etmemek anlamında* kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede ad tamlamasının tamlananı işlevindedir.

“**Yaşına başına** bakmadan diye küçümserler.” (s.26)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir. Sözcükler 3. tekil kişi iyelik ve yaklaşma (-A) ad durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme *yaşına uygun davranmayarak* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede ad tamlamasının tamlananı işlevindedir.

“Eskiden her gün uğrayıp **hal hatır** sorardın.” (s.31)

Yapı Bakımından: Her iki sözcüğü de adlardan oluşmuştur. Her iki sözcük de basittir.

Anlam Bakımından: Farklı sözcüklerden oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler birbiriyle ilişkilidir. İkileme *durumunu, nasıl olduğunu, keyfini merak etme* anlamı katmıştır. İkileme anlamı güçlendirmektedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede nesne işlevindedir.

“Her insanın **zaman zaman** hissedebileceği duygular olan korku ve endişenin bazı kişilerde aşırı yoğun hatta çoğunlukla bir arada yaşanması ise fobi olarak adlandırılır.” (s.32)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.” (TDK Sözlük) tekrarlandığında ara sıra anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Hemen hemen** herkes tarafından paylaşılan, bir noktaya kadar da gerçekçi olan korku da normal olarak tanımlanır.” (s.33)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler zarf soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *nerede* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Bu iğneyi vurduktan sonra uyuşur gibi olur ama **bir iki** dakika sonra geçer.” (s.35)

Yapı Bakımından: Sayılardan oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler basittir.

Anlam Bakımından: Azdan çoğa doğru sıralanmıştır. Tümceye yaklaşık anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat işlevinde kullanılmıştır.

“**Zaman zaman** başım dönüyor ve bayılacak gibi oluyorum.” (s.35)

Yapı Bakımından: Adlardan oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tek sözcükken “Bir sürenin belirli bir parçası, vakit.” (TDK Sözlük) tekrarlandığında ara sıra anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Sana aldığım kazağı beğenmiş gibi yapma beğenmediysen **açık açık** söyle.” (s.36)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler türemiştir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme cümleye *açık, gerçekleri gizlemeden* anlamı katmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Romanlar, şiirler aşkın bir hastalık gibi yaşandığını aşkı uğruna insanların eriyip bittiğini, yataklara düştüğünü **sık sık** konu edinmiştir.” (s.40)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamli sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümcede *çok ara vermeden* anlamında kullanılmıştır. İkileme tümceye çoğaltma anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Siz **yavaş yavaş** gidedurun ben arabayı park edip size yetişirim.” (s.47)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *yavaşça, rahatça* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Müdür bütün çalışanlarla **tek tek** görüşmek istiyormuş.” (s.51)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Cümleye *topluca değil ayrı ayrı* anlamı katmıştır. Bu yolla anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“Pelin’in **sağı solu** belli olmaz, söz vermiş olmasına rağmen sana yardıma gelmeyebilir.”
(s.51)

Yapı Bakımından: İkileme 3. tekil kişi iyelik eki almış ve adlardan oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Her ikisi de anlamlı ve karşıt anlam taşıyan sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. Cümleye *ne yapacağı kestirilemeyen (kişi)* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme nesne işlevinde kullanılmıştır.

“Kilt İskoç’lar için **çok ama çok** önemli.”

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler zarftır.

Anlam Bakımından: İkilemenin arasına bağlaç girmiştir. Bağlaç ikilemeye girerek abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir bağlaç ise Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede zarf İşlevinde kullanılmıştır.

İkileme bağlaçlı ikilemeye örnektir.

“Çoğunluğu kırmızı mavi yeşil ağırlıklı ekoselerde desenler **farklı farklı.**” (s.52)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Her iki sözcük de –II türetme eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler tümceye *birbirinden farklı çeşitte* anlamı katmıştır. İkileme tümceye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir

İşlev Bakımından: İkileme cümlede yüklem işlevinde kullanılmıştır.

“Gece **gündüz** çalışan insanları anlayamıyorum.” (s.54)

Yapı Bakımından: Birinci sözcük basit ikinci sözcük ise türemiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *her zaman, sürekli* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Ya da dünyayı **köşe bucak** gezme şansına...” (s.57)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı sözcüklerden oluşmuştur. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkileme tümcede her taraf anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcüklerden ilki Farsça ikincisi ise Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“**İş güç** için tasalanmak yerine zamanı istediğimiz gibi geçirme şansımız oldu.” (s.57)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Temel yapıdan yardımcı yapıya doğru sıralanmış bir ikilemedir. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkileme tümcede *uğraş* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede edat öbeğinin parçası olarak kullanılmıştır.

“**Enine boyuna** düşünmek, bütün detaylarıyla düşünmek demektir.” (s.57)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur. Sözcükler tamlayan eki ve yönelme durum eki almıştır.

Anlam Bakımından: Temel yapıdan yardımcı yapıya doğru sıralanmış bir ikilemedir. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkileme tümcede *tüm yönleriyle, detaylarıyla* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Zengin olmak için kimisi canını dişine takıp **gece gündüz** çalışır.” (s.58)

Yapı Bakımından: Birinci sözcük basit ikinci sözcük ise türemiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Karşıt sözcüklerle kurulmuş bir ikilemedir. Sözcükler anlamca ilişkilidir. İkileme cümleye *her zaman, sürekli* anlamı katmıştır. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“Sık sık şampuan değiştirerek saçınızın dökölme riskini arttırın.” (s.60)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *az aralıklarla* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Oysaki kendisini **iş güç** sahibi biri olarak tanıtmıştı.” (s.63)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Temel yapıdan yardımcı yapıya doğru sıralanmış bir ikilemedir. İkileme tümceyi güçlendirmiştir. İkileme tümede *uğraş* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümede edat öbeğinin parçası olarak kullanılmıştır.

“Çünkü **sık sık** dışarıda yemek yemek, uçak biletini geç almak, faturaları geciktirmek gibi küçük dikkatsizlik ve plansızlıklar siz fark etmeseniz de cüzdanınızda delikler açar.” (s.65)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *az aralıklarla* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Dil öğrenme sürecin de giderek güçleşen dilbilgisi yapıların, yeni yeni sözcükleri ve bu yeni sözcüklerin hiç umulmadık durumlarda başka anlamları öğrenmek için giriştiğim mücadele sırasında da mutluluğumu yaşadım.” (s.68)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *yeni, o ana dek hiç karşılaşılmayan* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Buna rağmen **sık sık** kavranması hemen hemen olanaksız gibi görünen dilbilgisi yapılarını anlayabileceğim konusunda umutsuzluğa düşüyordum.” (s.68)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *az aralıklarla* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Yeni yeni** dünyalar açılıyordu önümde. 68 günden güne bu dilin yapısına daha çok giriyordum.” (s.68)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. Sözcükler ad soyludur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *yeni, o ana dek hiç karşılaşılmayan* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Yazarken genelde zamanımız yeterli olduğu için ifadelerimizi gözden **geçire geçire** düzeltme, en iyi ve doğru ifadeyi bulma şansımız vardır.” 74

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *dikkatlice inceleyerek*, anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Doğru düzgün Türkçe eğitimi almadım.” (s.77)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: İkileme yakın anlamlı sözcüklerden oluşmuştur. İkileme anlamı güçlendirmiştir. İkileme tümcede *tam anlamıyla, yanlışsız* anlamında kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede zarf tümleci olarak kullanılmıştır.

“**Kem küm** etmek” (s.77)

Yapı Bakımından: Yansımalardan oluşmuş bir ikilemedir. Sözcükler ek almamıştır.

Anlam Bakımından: İkileme anlamsız sözcüklerden oluşmuştur. İkileme deyimleşerek anlam kazanmıştır. İkileme tümcede *anlamsız şeyler söylemek, cevap verememek* anlamında kullanılmıştır.

“Gülizar ana bebesini bir beze sarıp **yürüye yürüye** köye dönmüş.” (s.13)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *uzun süre yürüyerek*, anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Her şeyi **altüst** edersin.” (s.20)

Yapı Bakımından: Anlamalı iki sözcükten oluşmuş bir ikilemedir. İki sözcük de basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcükler zıt anlamalı ve birbiriyle ilişkili sözcüklerdir. İkileme birleşerek *düzensiz hale gelmek, olay veya durumların değişmesi* anlamında kullanılmıştır. Sözcükler birleşerek sözlüksel bir anlam kazanmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede nesne işlevinde kullanılmıştır.

“İnsan **yapa yapa** öğrenir bir işi.” (s.20)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluş oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *defalarca yaparak* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Akşamın bir saatinde yorgun gövdemizi yaslayıp **mırıl mırıl** konuşabileceğimiz omzumuzu dolanan bir kolun, başımızı yaslayabileceğimiz bir omzun, belimizi kavrayan bir elin, uzun yollara dayanabilen aşkların sahibi karşımıza çıktığında tanıyabiliyor muyuz onu?” (s.23)

Yapı Bakımından: Yansıma sözcüklerin tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye alçak ve hoşnut bir sesle bir şeyler (söylemek) anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“Adından da anlaşılacağı üzere **akça pakça** bir kadın.”(s.38)

Yapı Bakımından: Ad soylu ve türemiş sözcüklerden oluşmuş ikilemedir.

Anlam Bakımından: Yakın ve anlamlı iki sözcükten oluşan ikilemedir. *Beyaz tenli (kadın)* anlamında kullanılmıştır (TDK). İkilemeyi oluşturan sözcüklerden ilki Türkçe ikincisi ise Farsça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme sıfat işlevinde kullanılmıştır.

“Masa ve koltukların üzerinde maymun gibi **atlaya zıplaya** hareket ediyor.” (s.38)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler türemiş yapıdadır. Sözcükler –(y)A Zarf (ulaç) eki almıştır.

Anlam Bakımından: Yakın anlamlı sözcüklerden oluşmuştur. İkileme tümceye eylemin nasıl yapıldığını göstermiştir. İkileme cümleye *eğlenerek, mutlulukla* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf İşlevinde kullanılmıştır.

“İmparatorluğun ulaştığı geniş coğrafyada sürekli bir **alışveriş** çerçevesinde şekillendi.” (s.45)

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler zaman adlaştırma eki (–İş)almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. İkileme cümleye *alım satım işi, ticaret* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir.

İşlev Bakımından: Tümcede ad tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Bütün Latin dansları gibi **kıpır kıpır** bir danstır salsa.” (s.46)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler yansıma yoluyla oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *hareketli* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

“Evleri çok eski eşyaları da **kırık döküktü.**” (s.61)

Yapı Bakımından: Türemiş yapıdaki iki sözcükten oluşan ikilemedir. İkilemeyi oluşturan sözcükler eylem soyludur.

Anlam Bakımından: Anlamca ilişkili sözcüklerden oluşmuş bir ikilemedir. İkilemeyi oluşturan iki sözcük de anlamlıdır. İkileme cümleye *eski, sağlam olmayan* anlamı katmıştır (TDK). İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede yüklem işlevinde kullanılmıştır.

“Çünkü **sık sık** dışarıda yemek yemek, uçak biletini geç almak, faturaları geciktirmek gibi küçük dikkatsizlik ve plansızlıklar siz fark etmeseniz de cüzdanınızda delikler açar.” (s.65)

Yapı Bakımından: İkilemeyi oluşturan sözcük türü zarftır. İkilemeyi oluşturan sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme tümceye *az aralıklarla* anlamı vermiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme tümcede zarf işlevinde kullanılmıştır.

“**Alışveriş** çılgınlığının yerini ahşap boyama ya da dikiş nakış çılgınlığı alabilir.” 65

Yapı Bakımından: Eylem soylu sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler zaman adlaştırma eki (–İş)almıştır.

Anlam Bakımından: Karşıt anlamlı sözcüklerin oluşturduğu ikilemedir. İkileme cümleye *alım satım işi, ticaret* anlamında kullanılmıştır. İkileme anlamı pekiştirmiştir. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede ad tamlamasının tamlayanı olarak kullanılmıştır.

“Uçakta **sayfa sayfa** bu kitabı okudum.” (s.67)

Yapı Bakımından: Ad soylu sözcüğün oluşturduğu ikilemedir. Sözcükler basit yapıdadır.

Anlam Bakımından: Anlamlı sözcüğün tekrarıyla oluşmuş bir ikilemedir. İkileme cümlede *bütün sayfalar, her bir sayfayı detaylıca okumak* anlamında kullanılmıştır. Bu

yolla ikileme tümceye abartma anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Arapça kökenlidir.

İşlev Bakımından: İkileme cümlede zarf tümleci işlevinde kullanılmıştır.

“**Tıkır tıkır** çalışmalarım çıksın.” (s.76)

Yapı Bakımından: Basit sözcüklerden oluşmuştur. İkilemeyi oluşturan sözcükler yansıma yoluyla oluşmuştur.

Anlam Bakımından: Aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. Anlamı pekiştirmiştir. İkileme tümceye *aksamadan, düzgün bir şekilde* anlamı katmıştır. İkilemeyi oluşturan sözcükler Türkçe kökenlidir.

İşlev Bakımından: Tümcede sıfat tamlamasının tamlayanı işlevinde kullanılmıştır.

SONUÇ

Yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitapları birçok açıdan incelenmiştir. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin dilde ve kültürde çok yönlü hakimiyetlerinin sağlanması önem arz etmektedir. Bu araştırmada ele alınan ilk bölüm yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan materyallere ayrılmıştır. Materyaller dil öğretiminin olmazsa olmaz unsurlarındandır. Bu nedenle araştırmamıza konu olan materyaller kitap olduğundan bu bölümde materyaller hakkında bilgi verilerek yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan materyallerden ve materyallerin araç olarak doğru kullanımı kullanımına yönelik tespitler yapılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümü Türkiye Türkçesinde ikilemelere ayrılmıştır. İkileme Türkçede sık karşılaşılan bir kavramdır. Bu nedenle ikilemeler üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalara binaen ikilemenin ne olduğuyla ilgili birden fazla tanım ortaya çıkmıştır. Bu tanımlar doğrultusunda YDT öğretimi kitaplarındaki hangi yapıların ikileme olarak kullanılacağı belirlenmiştir. Bu bölümde ayrıca çeşitli araştırmalardan yararlanılarak ikilemeler yapı ve anlam bakımından tasnif edilmiştir ve ikilemeler konusunun yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde aktarımıyla ilgili çeşitli örneklere yer ver verilmiştir. Üçüncü bölümde ise İkilemelerin YDT ders kitaplarındaki kullanımları tespit edilmiş ve tespit edilen ikilemeler yapı, anlam ve işlev yönünden değerlendirilmiştir. Akabinde ikilemelerin YDT öğretiminin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Son olarak da Yedi iklim B1 ve B2; Yeni Hitit B1 ve B2; İÜ TÖMER B1 ve B2 kitaplarındaki ikilemeler yapı anlam ve işlev yönünden incelenmiştir.

Yedi İklim Türkçe B1 kitabında 44 tane ikileme saptanmıştır. Kitapta en çok kullanılan ikileme uzun uzundur. İkileme kitapta üç kez kullanılmıştır. Kitapta doğru dürüst, yavaş yavaş, boncuk boncuk, minik minik ikilemeleri ikişer kez kullanılmıştır. Kullanılan diğer ikilemeler ise iniş çıkış, duyduk duymadık, sağa sola, beş on, kat kat, tek tek, böyle böyle, sürte sürte, vır vır vır, çanak çömlek, güle güle, çok çok, zaman zaman, iç içe, sık sık, oradan oraya, elini yüzünü, küp küp, sağ salim, öve öve, el kol, anne baba, şarkılar türküler, dilim dilim, Allah Allah, meraklı meraklı, gizli gizli, *boy boy, doğma büyüme, diri diri, eli ayağına, kan ter, yok yok(4) boğum boğum, ağzım dilim*'dir. Kitapta incelenen ikilemelerin büyük kısmı Türkçe Kökenli sözcüklerden oluşmaktadır. İkilemelerden yalnızca iki tanesi *-eli ayağına dolanmak-* ve *vır vır vır konuşmak* deyim

içinde kullanılmıştır. Anlam bakımından ise 2 ikileme karşıt anlamlı sözcüklerden oluşmaktayken; 30 ikileme aynı sözcüğün tekrarıyla; 1 ikileme sayılardan; 10 ikileme ilişkili sözcüklerden oluşmaktadır. Üçleme kategorisinde ise *-vır vır vır konuşmak-* yer almaktadır. İşlev bakımından ise ikilemeyi oluşturan sözcükler büyük çoğunlukla zarf işlevinde kullanılmıştır. Yedi İklim Ders kitabı ağırlıklı olarak okuma metinlerinden oluştuğu için alıştırılardan tespit edilen ikileme sayısı 7'dir. Ayrıca yönergelerde de bir adet ikileme tespit edilmiştir. En çok ikileme geçen metin 3. Üniteye yer alan "Hayatımızdaki Keşkeler"dir. Sohbet türünde yazılan metinde 3 ikileme geçmektedir. Ayrıca kitapta Ercişli Emrah'a ait olan "Söyledi Yoh Yoh" adlı halk şiirinde 5 adet ikileme tespit edilmiştir. Bunlar *yok yok(4)*, *boğum boğum(2)*, diğer bir manide ise *dilim dilim(2)*, *ağzım dilimdir*. Aslında dörder dizelik bir şiirde bu kadar çok ikilemenin yer alması bize ikilemenin şiirde müzik unsurunun ikilemeler yoluyla sağlandığını göstermektedir. Keza "İkilemeler" kısmında belirtildiği gibi ikilemeler şiirselliği sağlamada, bu yolla ezberi arttırmada çok önemli işlevler üstlenirler. Bilindiği üzere Halk Edebiyatı sözlü gelenekten beslenen bir edebiyat türüdür. Geçmişten günümüze anlatılagelen halk masallar, destanlar, maniler ve türküler kulaktan kulağa söylene söylene günümüze ulaşıp derlenebilmiştir. Akılda kalıcı olmaları sebebiyle bu eserlerde bol bol ikileme ve söz oyunları görmekteyiz. Bu durum da dili öğrenende dile ait melodiye tanımadaki ve o melodiyle konuşmada örtük bir kaynaktır. Bu durum yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de kullanılabilir. İkilemelerin gücü kullanılarak genellikle öğrenmesi zor bir dil gibi algılanan dilimizin bu geniş anlatım kabiliyetinin üzerinde daha çok durulması, Türkçe öğretim kitaplarında ve materyallerinde bütüncül olarak kendine yer bulması Türkçe öğrenenlerin işini kolaylaştırabileceği gibi Türkçe öğrenenlerin de ilgisini çekerek, motivasyonlarını artırıp dildeki hakimiyetlerini arttıracaktır.

İstanbul Üniversitesi TÖMER B1 kitabı incelendiğinde ise bu kitapta okuma ve dinleme metinlerinde toplam 24 adet ikileme tespit edilmiştir. İkilemelerden 9 tanesi anlatılan dilbilgisi yapısından dolayı *-(y)A.. -(y)A* zarf fiil eki almıştır. En çok kullanılan ikileme konuşa konuşadır. 15 ikileme aynı sözcüğün tekrarıyla oluşmuştur. 2 ikileme karşıt sözcüklerden oluşmuştur. 7 ikileme ise anlamca ilişkili sözcüklerden oluşmuştur. 1 ikileme yansıma *-civil civil-* bir ikileme ise anlamsız sözcüklerin birleşimiyle oluşmuştur. İkilemeler çoğunlukla zarf işlevinde kullanılmıştır. İkilemeyi oluşturan

sözcüklerden *şirket, salim, mal, mülk* Arapça kökenli; *renk* Farsça kökenli; diğer sözcükler ise Türkçe kökenlidir. Kitapta yer alan ikilemeler ise *konuşa konuşa, yapmaya yapmaya, yapa yapa, gitmeye gitmeye, utana sıkıla, düşünme düşünme yavaş yavaş, abur cubur, tek tek, yüze yüze, cıvıl cıvıl, renk renk, sağ salim, öve öve, altüst, el kol, mal mülk, seve seve, şirket şirket, sağa soladır*. Görüleceği üzere İ. Ü. TÖMER Türkçe Ders Kitabında en çok kullanılan ikileme zarf fiillerden oluşun $-(y)A...-(y)A$ yapısıdır. Bu dilbilgisi yapısını incelenen diğer kitaplar A2 düzeyinde ele aldığından diğer kitaplardaki bu dilbilgisi yapısına ait örnekler sayıca azdır. İ. Ü. TÖMER Türkçe Ders Kitabında ikilemelere ait örnekler dilbilgisi anlatımı ve hedef yapının öğrenilmesine yönelik olduğundan genelde okuma metinlerinde değil alıştırmalarda yer almaktadır. Yeni Hiti B1 Ders Kitabında geçen ikilemeler ise *ağrısız sızısız, akla kararı seçmek, yuvarlana yuvarlana, zaman zaman, açık açık, sık sık, hemen hemen, desen desen, yavaş yavaş, Allah Allah, yarım yamalak, saçma sapan, belli başlı, bir bir, uzun uzun, ubur cubur, tekme tokat, kaba saba, olur olmaz, etliye sütlüye karışmamak, varını yoğunu harcamak, cins cins, saniye saniye, adım adım, cümle cümle, ara sıra, yaz kış, rahat rahat, çeşit çeşit, ufak tefek, bol bol, dert tasa, başka başka ve kapı kapıdır*. Yeni Hitit ders kitabında bulunan ikileme sayısı 45'tir. En çok kullanılan ikileme 4 defa *ile zaman zamandır, hemen hemen ve yavaş yavaş* 3; *akla kararı seçmek, saçma sapan, sık sık* ise 2 kez kullanılmıştır. İkilemelerin çoğunlukla Türkçe kökenli sözcüklerden oluştuğu ve zarf işlevinde kullanıldıkları saptanmıştır. *Zaman zaman, Allah Allah, rahat rahat, saniye saniye, cümle cümle* ikilemeleri Arapça; *çeşit çeşit, hemen hemen* ikilemeleri Farsça; *desen desen* ise Fransızca kökenlidir. B1 düzeyinde en çok ikileme bulunduran kitap Yeni Hitit'tir. İkilemelerin çoğunluğu okuma metinlerinde tespit edilmiştir. Bu kitaptaki ikilemelerde yansıma sözcüklerden oluşun ikileme saptanamamıştır. 28 ikileme aynı sözcüğün tekrarıyla; 3 ikileme karşıt sözcüklerle; 7 ikileme ilişkili sözcüklerle; 2 ikileme anlamsız sözcüklerle; 3 ikileme yakıştırma sözcüklerle oluşmuştur.

Yedi İklim B2 Ders Kitabında geçen ikilemeler *sık sık, evet evet, kan ter, yavaş yavaş, haydi haydi, güzel güzel, arada sırada, kayıtsız şartsız, güle güle, çabuk çabuk, hemen hemen, yazı tura, bir iki, uzun uzun, ara sıra, seve seve, bol bol, hayran hayran, teker teker, çıkara çıkara, zaman zaman, ufak tefek, küçük küçük, çakmak çakmak, gecesiyle gündüziyle, gece gündüz, doğma büyüme, yeme içme, çeşit çeşit, hay hay, yer yer, eli ayağı, dolu dolu, sıra sıra, kıt kanaat* olarak tespit edilmiştir. En çok kullanılan ikileme

6 kez ile *sık sık*tır, *güle güle* 3; *hemen hemen* ve *zaman zaman* 2; diğer ikilemeler birer defa kullanılmıştır. Kitapta 45 ikileme kullanılmıştır. İkilemelerden 30'u aynı sözcüğün tekrarıyla; 11'i ilişkili sözcüklerle; 2'si karşıt sözcüklerle; 1'i sayılarla oluşturulmuştur. İkilemeleri oluşturan *sözcüklerden kayıtsız şartsız, hayran, zaman, kanaat* Arapça; *çeşit, hemen, çabuk* ise Farsça kökenlidir. Yansıma sözcüklerden oluşan ikileme bulunmamaktadır.

İstanbul Üniversitesi TÖMER B2 kitabında yer alan ikilemeler *ufak tefek, haşır neşir, yapış yapış, zaman zaman, rahat rahat, gece gündüz, çeşit çeşit, belli başlı, yavaş yavaş, adım adım, renk renk, uçuk kaçık, tabak tabak, vatanım da vatanım, babam da babam, uçar uçar, döner döner, Allah Allah, alışveriş, evet evet, yeter yeterdir*. Kitapta yer alan ikileme sayısı 25'tir. İkilemelerin çoğunluğu okuma metinlerinde yer almaktadır. İkilemelerin 18'i aynı sözcüğün tekrarıyla; 3'ü ilişkili sözcüklerle; 2'si karşıt anlamlı sözcüklerle; 1'i anlamsız sözcüklerle oluşturulmuştur. İncelenen örneklerin çoğunluğu aynı sözcüklerin tekrarıdır. Aynı sözcüklerin tekrar edilmesi bir ikileme oluşturma şekli olmasına rağmen ikilemelerin çalışmamızda belirttiğimiz zenginliğinin gösterilmesi açısından farklı şekillerle kurulmuş ikilemelerin de kitaplar da yer alması özellikle farklı şekillerde oluşan ikilemeler sözlüksel kavramlara işaret ettiklerinden gerekmektedir. İ.Ü.TÖMER Ders Kitabında okuma ve dinleme metinlerinin incelenen diğer kitaplara oranla sayıca az olması elde edilen ikileme sayısının fazla olmamasının ana sebebidir.

Yeni Hitit B2 Ders kitabında geçen ikilemeler *ulan ulan, kıs kıs, işte işte, hafif hafif, ağır ağır, yüze yüze, kolun kanadın, koşa koşa, istemeye istemeye, yediğimiz içtiğimiz, havadan sudan, içli dışlı, kaşın gözün, yaşına başına, hal hatır, zaman zaman, hemen hemen, bir iki, açık açık, sık sık, yavaş yavaş, tek tek, sağı solu, çok ama çok, farklı farklı, gece gündüz, iş güç, enine boyuna, yeni yeni, geçire geçire, doğru düzgün, yürüye yürüye, altüst, yapa yapa, mırıl mırıl, akça pakça, atlaya zıplaya, alışveriş, kıpır kıpır, kırık dökük, sayfa sayfa, tıkr tıkr*dır. Kitapta 50 ikileme kullanılmıştır. En çok kullanılan ikileme 4 defa ile *sık sık*tır. *İş güç, alışveriş, yeni yeni* 2 kez diğer ikilemeler birer kez kullanılmıştır. B2 düzeyinde en çok ikileme Yeni Hitit'tedir. *Hafif, hal, hatır, zaman, farklı* Arapça; *pakça, hemen* Farsça diğer ikilemeler Türkçe kökenlidir.

İncelenen kitaplarda ikilemeler genel olarak bir öğretim konusu halinde verilmemiştir. Sadece -(y)A...-(y)A (*yapa yapa, güle güle*) dilbilgisi yapısı kavratılırken hususi olarak bu yapılara ilişkin metinler ve alıştırmalar yer almaktadır. Bunun dışında ikilemeler metinlerde kendiliğinden yer alan unsurlar olarak yer almıştır. Örneğin çalışmamızda ikilemelerin eş anlamlı, yakın anlamlı, zıt anlamlı ve ilişkili sözcüklerden veyahut da anlamlı- anlamsız sözcüklerden oluştuğunu ele almıştık. Fakat bu yapılar kitaplarda gelişigüzel bir şekilde yer almakta veya hiç yer almamaktadır. Ayrıca kitapta yer almayan bir ikileme türü isi m’li ikilemelerdir. İncelenen 6 kitapta bu ikilemeye ait hiçbir örneğe rastlanmamıştır. Kitaplarda en çok kullanılan örneklerinse *yavaş yavaş, sık sık, hemen hemen ve zaman zaman* olduğu görülmektedir. Oysaki sayısız ikileme yelpazesinden oluşan Türkçe bu yönüyle de sayısız araştırmaya konu olduğu gibi Türkçe ders materyallerinde de işlenmeyi beklemektedir. İkilemelerin ders kitaplarında daha geniş ve sistemli olarak yer alması durumunda Türkçe öğrenenler özellikle Türk Edebiyatı, Türk tarihi gibi konulara ilgi duyanların edebi eserleri anlamasına kolaylık sağlayacaktır. Özellikle yeni bir dil öğrenenlerin öğrendikleri dilin edebiyatıyla haşır neşir olmaları onların kültürü, dili üstbilişsel bir şekilde tanımalarını sağlayacaktır. Belki de bu yolla Türk şiirine olan ilgileri de artacaktır. Yine Türkçe öğrenenlerin yakındıkları bir diğer konu ise kitabi Türkçenin günlük yaşamda kullanılan Türkçeden oldukça farklı olmasıdır. Bu Türkçe konuşurlarının günlük hayatta kalıplaşmış ifadeleri alt kategori olarak da ikilemeleri daha çok kullanmalarından ileri gelmektedir. Türkiye’de yaşayan, okuyan, iş kuran insanların ülkeye entegrasyonu için her detay, her ifade önemli olabilmektedir. Onların iletişim kabiliyetlerini artırmak onlar için de bizler için de birçok yarar sağlayacaktır. Kendini ifade etme ve anlama insanı biricik yapan bir nitelik olduğundan bu niteliği arttırmak insanlık için de yapılmış bir adım olacaktır.

Çalışmamızda YDT öğretimi başlığında belirttiğimiz gibi ikilemeleri ders kitaplarında niceliksel olarak arttırmak, ikilemelerin farklı türde otantik materyalleri şiir, bilmece, öyküler ile kazandırılmasına yönelik materyaller hazırlamak birçok fayda sağlayacaktır. İkilemelerin kalıplaşmasında istisnalar hariç fonetik olarak değişmez ritimlerinin olması gerek nesirde gerekse de şiirde hatırlamayı kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte konuşmayı melodik hale de getirmektedir. İkilemenin kendine özgü bu yapısı hatırlanmayı arttıracaktır. Özetle ikilemenin ifadeye kattığı güç YDT öğrenenlerin dil becerilerine yansıtıldığında aldıkları olumlu tepkiler motivasyonlarına da yansiyacaktır.

Hedef dilin kültürünü tanımak, tarihini öğrenmek ve toplumla bütünleşmek, hedef dili yetkin bir şekilde kullanmak, anlamak, anlaşılmak birçok öğrenenin faydasına olacak ve hayatlarını kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- Ağakay, M. A. (1953). İkizlemeler Üzerine, *Türk Dili Dergisi*, 28 (2), 189-191
- Ağakay, M. A. (1954). Türkçede Kelime Koşmaları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (2), 97-104
- Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi.(2004). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2. Ankara
- Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi.(2004). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3. Ankara
- Aşcı, U.D. (2014) İngiltere'deki Türkçe Konuşan Toplumun Konuşma Dilinde Rastlanılan İkilemeler Üzerine. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 37, 221-246
- Aksan, Y. (2001) Türkçede Zaman Anlatımı ve Kimi İkileme Yapıları. 15. Dilbilim Kurultayı, 24-25 Mayıs (3), 83-94
- Alkaya, E. (2008). Orta ve Karadeniz Ağızlarında Görülen İkilemeler Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies*, 3(3), 37-76
- Bağdatlı, M. İ. (2010). Kazım Karabekir'in Uygulamalarında Yaşayarak Öğrenme ve Eğitici Drama. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23, 121-140
- Banguoğlu, T. (1990). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları
- Barın, E. (2003). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. *TÜBAR*, 13,311-317
- Biçer, N.(2012). Hunlardan Günümüze Yabancılar Türkçe Öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(4),107-133
- Candaş Karababa, Z. C.(2009). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Ve Karşılaşılan Sorunlar. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 265-277
- Cunningsworth, A. (1995). *Choosing Your Coursebook*. MacMillan Heinemann
- Çoraklı, Ş. (2001). Türkçenin Yaratma Gücü İkilemeler. *AÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17(53), 53- 60
- Dilek, G, F. (2004). Altay Türkçesinde İkilemeler. *Bilig*, 28(83), 83-100

- Eratalay, S. (2017). Türkçe ve Sümercede İkilemeler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(2) 12 Mart 2020 tarihinde <http://www.yyusbedergisi.com/dergiayrinti/turkce-ve-sumercede-ikileme> 231 adresinden erişildi.
- Erdem, M, D.(2005). Harezmi Türkçesinde İkilemeler ve Yinelemeler Üzerine. *Bilig Bahar*, 33, 189-225
- Ergin, M. *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları
- Gökdayı, H.(2008). Türkçede Kalıp Sözcükler. *Bilig*, Kış, 4,89-110
- Göçer, A. (2009). Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözcük Kullanımı. *Turkish Studies*. 4/4 1025-1055
- Günday, R. (2015). Yabancı Dil Öğretiminde Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler ve Multimedya Araç ve Materyalleri. Ankara :Favori
- Güneş, F.(2011). Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15(123), 123-148
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara:TDK
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi.(2012). İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1. İstanbul:Kültür Basım.
- İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi.(2012). İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B2. İstanbul:Kültür Basım.
- Karatayeva, S.K. (1969). İkilemelerin Yapısındaki Çince ve Sanskritçe Elementler. *Drevnetyurtskiy Slovar*. Leningrad ,676, 91-95
- Karahan, L. (1999). *Türkçede Söz Dizimi*. (15. bs.). Ankara: Akçağ Yayınları,
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınları
- Korkmaz, Z.(1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2009).Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

- Özkan, B. (2011), Türkiye Türkçesinde İkili Tekrarlar. *Turkish Studies.*: 6(1), 625-1648
- Sarı, İ. (2018). Eski Türkçede Eşmerkezli Birleşik Sözcük Yapıları. *Orhun'dan Anadolu'ya Uluslararası Türkoloji Sempozyumu*, Moğolistan 2, 1251-1267
- Seymen, H. Tok, M. (2015). İleri Düzey Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Zorlandıkları Kültürel Dil Unsurlarının Tespiti. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1188-1212
- Şimşek, A. (2003) Tarih Öğretiminde Görsel Materyal Kullanımı. *G.Ü Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 143-157
- Tekin, T. (1988). *Orhon Yazıtları*. Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara.
- Tomlinson, B. (2001). *Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*. Cambridge R. Carter and D. Nunan (Ed) Materials development Cambridge University Press, 66-72
- Tomlinson, B. (2011). *Material Development in Language Teaching* (2nd Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tuna, O.N. (1949). Türkçede Tekrarlar. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (Kowalski Özel Sayısı), İstanbul, 3(3-4), 429-477
- Tuna, O, N. (1983). Türkçenin Sayıca Eş Heceli İkilemelerinde Sıralama Kuralları ve Tabii Bir Ünsüz Dizisi. *Türk Dili Yıllığı Araştırmaları Yıllığı- Belleten* 30-31 (1982-1983), 163-228
- Vardar, B.(2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual
- Yalın, H. İ.(2014). *Öğretim Tteknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Akademi
- Yılmaz, A. Y., Mahiroğlu, A.G.(2004). Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Geliştirilen Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Öğrenme Düzeyine Etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 109-123
- Yunus Emre Enstitüsü. (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B1. Ankara:TDV
- Yunus Emre Enstitüsü. (2015). Yedi İklim Türkçe Ders Kitabı B2. Ankara:TDV

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ KİTAPLARINDA İKİLEMELERİN YAPI, İŞLEV VE ANLAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

% **4**

BENZERLİK ENDEKSİ

%

İNTERNET
KAYNAKLARI

%

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

kelimeler.gen.tr

İnternet Kaynağı

% 1

2

Submitted to Mehmet Akif Ersoy Aniversitesi

Öğrenci Ödevi

<% 1

3

www.turkcede.org

İnternet Kaynağı

<% 1

4

ERDEM, Mehmet Dursun, GÜN, Mesut,
ŞENGÜL, Murat and ŞİMŞEK, Ramazan.
"YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
KULLANILAN OKUMA ", Erzincan Üniv. Fen
Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bl., 2015.

Yayın

<% 1

5

library.cu.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

6

edoc.site

İnternet Kaynağı

<% 1